

*Creativitate, dezvoltare,
internaționalizare*

INTERVIU CU
**PROF. UNIV. DR. HABIL.
LIVIU LUCACI**

MIHAELA BEȚIU

Transcriere: drd. Simona Pustianu

Înregistrare: Victor Gîlea

Fotografii: © Alex Ștefan – UNATC

Liviu Lucaci este Prof. univ. dr. habil. și Rector al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” din București, actor de teatru și film, regizor de teatru, scriitor, dramaturg, traducător. A absolvit UNATC în 1994 la clasa profesorului Ion Cojar, iar în 1996 a câștigat Bursa Institutului Internațional de Teatru pentru studiul teatrului tradițional japonez: Nô, Kabuki, Kyogen și a studiat în Japonia. În 2005 și-a susținut teza de doctorat cu titlul *Actorul ca jucător* sub coordonarea Prof. univ. dr. Adriana Marina Popovici. Actor al Teatrului Național „I.L. Caragiale” din București, Liviu Lucaci a realizat roluri memorabile precum: Soțul (*Micul infern*, r: Mircea Cornișteanu, 2012), Richard Darcy (*Tectonica sentimentelor*, r: Nicolae Scarlat, 2009), Gelu Ruscanu (*Jocul ielelor*, r: Claudiu Goga, 2007), Michael (*Dansând pentru zeul păgân*, r: Lynne Parker, 2006), Reginald di Piperno (*Patimile Sfântului Tommaso d'Aquino*, r: Grigore Gonța, 2005), Luca Arbore (*Apus de soare*, r: Dan Pița, 2004), Demetrius (*Visul unei nopți de vară*, r: Felix Alexa, 2003), Perry Lascoe (*Așteptând la Arlechin*, r: Ion Cojar, 2002), Mario (*Jocul dragostei și al întâmplării*, r: Felix Alexa, 2001), Richard Roe (*Machinal*, r: Alexander Hausvater, 2000), Baronul (*Țăranul baron*, r: Lucian Giurchescu, 2000), Trissotin (*Femeile savante*, r: Lucian Giurchescu, 1999), Tartorel (*Satana cel bun și drept*, r: Gelu Colceag, 1997), Oswald (*Strigoii*, r: Nicolae Scarlat, 1996) și multe altele. A colaborat ca actor și regizor cu Teatrul de Comedie, Teatrul Odeon, Teatrul Evreiesc de Stat, Theatrum Mundi, Teatrul Mic, Teatrul Act, Teatrul Metropolis, Teatrul „G. Ciprian” Buzău, Centrul Cultural UNESCO, Teatrelli, Teatrul Tineretului București, Teatrul Studențesc Podul, Teatrul Dramatic Brașov, Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely” din Timișoara, Teatrul „Toma Caragiu” Ploiești, Godot Café Teatru, Teatrul Valah Giurgiu.

De-a lungul carierei actricești a făcut parte din spectacole-eveniment precum: *București – Tur Retur 41*, scris și regizat de Alexandru Berceanu (TES, 2016), *Celălalt Cioran* de George Banu după *Caietele* lui Emil Cioran, regia Radu Penciulescu (TNB, 2002), *Richard al III-lea* de W. Shakespeare, regia Mihai Mănuțiu (Teatrul Odeon, 1993), *Visul unei nopți de vară* de W. Shakespeare în regia lui Liviu Ciulei (Teatrul „L.S. Bulandra”, 1991), *O trilogie antică* după Euripide și Seneca în regia lui Andrei Șerban (TNB, 1990).

A realizat spectacole de absolvire a ciclului de licență și masterat, dintre care: *Nora* de H. Ibsen (UNATC, 2015), *Cum vă place* de W. Shakespeare (UNATC, 2013), *Ursul și Cerere în căsătorie* de A.P. Cehov (UNATC, 2010), *Trilogia Atrizilor – Agamemnon* de Eschil (UNATC, 2009, proiect care a implicat și absolvenți ai secției de regie de teatru), *Platonov* de A.P. Cehov (UNATC, 2008), spectacol care a luat Premiul pentru „Cel mai bun spectacol” la Întâlnirea Internațională a Școlilor de Teatru.

Titlurile pe care le semnează ca autor sunt: *Nașterea actorului* (UNATC Press, 2018); *Nostalgicii călători* (Unitext, 2013), premiul pentru „Cea mai bună

piesă românească a anului” acordat de Casa Regală a României, decernat în cadrul Galei UNITER; *Marusia* (Palimpsest, 2011); *O, lume nouă!* (2011), nominalizare UNITER pentru „Cea mai bună piesă românească a anului 2011”; *Frați de cruce* (Palimpsest, 2011), nominalizare UNITER pentru „Cea mai bună piesă românească a anului 2010”; *Cinci rendez-vous-uri mortale* (Palimpsest, 2011), mențione la Fest. Co, Concursul de dramaturgie românească; *Un dinte împotriva filosofiei* (2007), Premiul anual pentru literatură al Revistei *Luni* a Facultății de Filosofie București; *Povestiri despre celălalt* (Curtea Veche, 2006).

Printre spectacolele semnate în calitate de regizor de teatru se numără: *Frați de cruce* (Teatrul Maghiar de Stat Timișoara, 2017), *Cum se cuceresc femeile* (Teatrul Metropolis, 2016), *Jocul dragostei și al întâmplării* (Teatrul Dramatic Brașov, 2015), *Central Park West* (Teatrul „Toma Caragiu” Ploiești, 2014), *Un cuplu ciudat* (Teatrul de Comedie, 2013), *Oameni ca noi* (Clubul Țăranului, 2012), *Cinci rendez-vous-uri mortale* (Clubul Țăranului, 2010), *Domnișoara Iulia* (Teatrul de Comedie, 2010).

Mihaela Bețiu: *Domnule profesor, una din primele decizii pe care le-ați luat ca rector a fost înființarea Consorțiului universitar ARTE. A fost o inițiativă pe care ați concretizat-o rapid, așa zice, odată ce v-a fost evidentă oportunitatea ca universitățile cu specializări integral artistice să se asocieze „din interes general”, ca să folosim termenul juridic exact, în scopul creșterii performanțelor lor. Contractul de Parteneriat s-a încheiat în baza articolului 129 din Legea Educației Naționale nr. 1/2011 (și Legii nr. 287/2004 privind consorțiile universitare).*

Liviu Lucaci: Înființarea **Consorțiului Universitar ARTE** a avut ca scop strângerea rândurilor și a energiilor tuturor programelor artistice universitare din țară. Cu o singură excepție, UNARTE, am reușit să adunăm laolaltă programele artistice din 18 universități. Consorțiul are un Consiliu de Administrație din care fac parte 6 universități integral de arte—UNAGE Iași, UNATC București, UNMB București, UAT Târgu-Mureș¹, Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca, Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca—și, de la început, membru în consiliul de administrație este rectorul, azi doamna rector a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. Cu alte cuvinte, Consorțiul are un picior în România și unul în Republica Moldova—două țări, o singură cultură. Mi s-a părut firesc ca Republica Moldova și tot ce înseamnă ea din punctul de vedere al educației și culturii să fie alături de România.

1 Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale” București, Universitatea Națională de Muzică din București, Universitatea de Arte din Târgu-Mureș. (n.ed.)

Celelalte universități ne sunt partenere. În Consiliul de administrație sunt rectorii universităților integral de arte, incluzând AMTAP Chișinău, iar celelalte 11 universități sunt partenerii noștri.

M.B.: *Să enumerăm acești parteneri. E vorba, desigur, de universități care conțin în structura lor programe cu profil artistic: Universitatea de Vest din Timișoara, Universitatea „Transilvania” din Brașov, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Universitatea „Ovidius” din Constanța, Universitatea din Craiova, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Universitatea din Oradea, Universitatea din Pitești, Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba-Iulia, Universitatea „Valahia” din Târgoviște.*

L.L.: Exact. În momentul când ai reunit într-un consorțiu 18 universități, sigur că ai un singur glas, asta înseamnă o relație directă și foarte bună cu Ministerul Educației, apoi firește cu Ministerul Culturii și mai departe cu Guvernul României, cu toate organismele și organizațiile care sunt sprijin, suport pentru educație în România. Sigur că acesta a fost un pas mare, un pas așteptat. Colegii din celelalte universități spuneau că de 20-30 de ani se spera să apară o organizație de acest fel, s-a discutat, s-a așteptat, dar nu s-a întâmplat. În momentul în care Consorțiul a apărut, fiind atât de vizibil, aici mă refer la *Consiliul Național al Rectorilor*, în momentul în care ai o asociere de 18 universități, sigur că ai un glas puternic. Prima acțiune a Consorțiului a fost sprijinul pentru trecerea studierii Artelor Spectacolului de la trei la patru ani. Fără înființarea acestui Consorțiu, probabil lucrurile ar fi și acum pe drum. E greu să faci bine înțeleasă această dorință, să o pui bine în context, să înțelegi ce înseamnă pentru educația artistică din România să ai patru ani de studiu, să înțelegi ce înseamnă maturitatea unui student care la terminarea studiilor își asumă un rol de regizor într-un teatru. Spre exemplu, după trei ani, la doar 21 de ani, un tânăr regizor se putea afla în situația de a conduce o echipă uriașă într-un teatru național. Difícil. Și atunci un an în plus înseamnă enorm, nu e doar un an, înseamnă mai mult de atât. Dincolo de contextul național, această decizie reprezintă și un mesaj către contextul internațional. În Europa nu există un standard general acceptat în ceea ce privește educația universitară artistică.

„Cred că o universitate are o responsabilitate socială apăsată”.

M.B.: *Pentru că în sistemul Bologna durata studiilor universitare de licență este de trei sau patru ani.*

L.L.: Eu am ales a doua variantă. Asta a fost alegerea noastră, a întregii echipe. Iată că Universitatea Națională de Muzică a avut mereu programul de studii de patru ani, a rămas la patru ani când alte programe de studii artistice au trecut

la trei, pentru că sistemul Bologna îți dă posibilitatea să alegi. Sigur că alegerea aceasta trebuie să fie conformă cu viziunea celorlalte universități de profil, dar în principiu este decizia individuală a fiecărei instituții în parte. În contextul european, sunt modalități multiple de a realiza educația artistică la nivel universitar—sunt universități care au doi, cinci, șase ani, sunt programe de studii care nu există... Spre exemplu, regia de teatru în Occident este slab reprezentată, nu prea există programe dedicate acestei specializări. Regia de teatru e un program de studii care a avut consecvență mai ales în Europa Centrală și de Est. Din acest punct de vedere, consolidarea în plan național, apoi evident cu reverberații internaționale, a programului de *Teatru și Artele Spectacolului* cu durată de patru ani conține un mesaj puternic: ne dorim o educație universitară artistică sustenabilă, coerentă și consistentă. Asta înseamnă că UNATC în primul și în primul rând este un loc din care pe poartă ies profesioniști cu grad de excelență în domeniile Cinematografie și media, Teatru și artele spectacolului. Gândul meu, care a fost foarte explicit și s-a tradus în acțiuni, este ca UNATC-ul, pe lângă a scoate profesioniști, să se poziționeze în context social. Cu alte cuvinte, noi trebuie să formăm nu numai profesioniștii, ci și pe cei ce ne receptează. Cred că o universitate are o responsabilitate socială apăsătoare, universitățile sunt structuri stabile, structuri care trec printr-un moment bun în România, atât din punctul de vedere al finanțării, cât și la dezvoltării structurilor interne și relațiilor internaționale. Deschiderea internațională e tot mai evidentă, prezența universităților românești e activă și consistentă la târgurile internaționale de educație. Universitatea se transformă nu numai într-un centru de excelență pentru producerea de profesioniști în domeniile respective, ci și într-un soi de centru, de pol pentru stabilitate socială, pentru dezvoltare socială în sens larg. Un exemplu: sunt țări care au introdus teatrul în educație de mult, asta însemnând nu numai că și-au mărit numărul viitorilor candidați la programele lor de studii, nu asta e ținta noastră principală, ținta noastră e să creăm un public educat, un public care ne înțelege nevoile, emoțiile, care se poate contextualiza în scenariul larg al provocărilor contemporane, un public care el însuși învață să învețe, un public care să umple sălile de spectacol înțelegând ce caută acolo, nu doar un public „momi”. Asta au făcut Franța, Regatul Unit, Germania, și asta am făcut noi acum câțiva ani aderând la **organizația IDEA**², care se ocupă de teatru în educație la nivel mondial.

2 **IDEA (International Drama/Theatre and Education Association)** este o asociație internațională ce încurajează și sprijină teatrul și educația. "IDEA este o asociație de persoane fizice și asociații profesionale care sprijină și promovează teatrul și educația. IDEA este deschisă către asocierea cu asociații regionale și internaționale și cu alte institute, rețele, organizații, școli, universități și persoane fizice care lucrează în teatru și educație. Noi reprezentăm teatrul și educația la nivel internațional. Ne asociem cu alte organizații naționale și internaționale, lucrând în toate domeniile relevante în educație, în mod special în educația artistică. [...] Promovăm proiectele și munca celor de la Young IDEA." *IDEA – International Drama/Theatre and Education Association*, disponibil la: <https://www.ideadrama.org/How-Idea-works> (accesat 8 martie 2023).

Consortiul Național ARTE este o structură la nivel național care are însă un picior și într-o altă țară, într-un teritoriu geamăn al nostru, o structură națională care întărește programele universitare din domeniul educației artistice. Iar celelalte structuri, cum este IDEA, ne facilitează accesul la programe, la experiențele țărilor în care aceste lucruri au intrat în normalitate, în educația preuniversitară de zeci de ani. Tehnici teatrale potrivite diferitelor paliere de vârstă și problemelor sociale, etnice au fost exersate cu terapeuți, psihanaliști. Aceștia au cântărit care e impactul social asupra dezvoltării copilului, tânărului sau al celui de 65+, pentru că trebuie incluse toate categoriile de vârstă și toate categoriile de probleme medicale, de limbă, de cultură. *Trăim într-o lume diversă, așadar trebuie să avem instrumente diverse adaptate tuturor.* Asta face teatrul în educație, pe de o parte. Pe de altă parte, suntem cu un pas în urmă în privința educației prin film. În viitorul apropiat vom deschide un *masterat de educație prin film*. Este foarte important ca cele două motoare ale universității, teatrul și filmul, să meargă împreună pentru că ele au ce oferi societății. Noi încercăm să venim cu soluții.

M.B.: *Așadar UNATC va avea un masterat de Pedagogie de film. În oglindă cu masteratul de Pedagogie teatrală, care se desfășoară cu mare succes sub coordonarea prof. univ. dr. Bogdana Darie.*

L.L.: Exact! Facultatea de Film își dorește acest program și îi înțelege necesitatea. Avem cadre didactice cu pregătirea pedagogică necesară și îl vom deschide.

M.B.: *Ideea e extraordinară. Se face deja educație prin film și este nevoie de aportul profesioniștilor pentru a forma o gândire critică generațiilor viitoare. Nu numai pentru că trăim într-o societate a spectacolului, așa cum o profătea Guy Debord în cartea sa publicată în 1967 când spunea că spectacolul constituie modelul dominant al vieții sociale, că „realitatea trăită este invadată de contemplarea spectacolului și adoptă ordinea spectaculară” (Debord, 2011, p. 11). Dar am văzut treptat cum evoluția tehnologică a sporit importanța imaginii, cum comunicarea prin imagine a devenit normalitate, cum omul contemporan este în pericolul de a pune imaginea, iluzia creată de aceasta, deasupra realității obiective. Crearea unei gândiri critice este imperios necesară și va ajuta generațiile viitoare să se orienteze într-o lume tot mai determinată virtual. Pe zi ce trece crește analfabetismul funcțional și fără filtre și criterii există riscul unei derive. Ori aici pot interveni într-un mod foarte eficient educația teatrală și filmică.*

Să ne oprim acum asupra trecerii de la trei la patru ani de studii universitare de licență. În Departamentul de actorie, pentru noi, la clasă, e un moment de relaxare, pentru că nu mai e nevoie să condensăm atât de mult programa, lucru greu de realizat mai ales când studiem arta actorului pe textele marilor dramaturgi, ei înșiși manuale de actorie. Parcursul se apropie mai mult de cel pe care l-am făcut noi în facultate, iar acea maturitate artistică de care vorbești e mai probabilă. În orice caz, lucrurile se așază, se asumă organic, nu forțat, se vor consolida altfel.

L.L.: Trecerea de la trei la patru ani nu e o întoarcere. Noi nu ne întoarcem la felul în care gândeam aceste programe acum 20 de ani. Nu e un pas înapoi. Departamentele care au trecut la programul de patru ani sunt Arta Actorului, Regie Teatru, Păpuși-Marionete și Coregrafie. E vorba de o regândire a programelor. Șansa trecerii la patru ani a însemnat regândirea, scrierea pe curat a altor programe adaptate momentului pe care îl trăim. *E nevoie ca o universitate să aibă o educație adaptată momentului.* Au apărut foarte multe lucruri noi pentru că osatura programelor e alta. Ținta acestor programe este cumva alta. Am mai spus, nu e vorba numai despre profesioniști cu grad de excelență în domeniile lor, e vorba și de poziționarea lor în context social. Cui se adresează aceste programe, cine sunt tinerii care ar putea veni la noi, cine sunt cei care ar putea beneficia de pe urma educației celor care termină la UNATC și nu numai – fiindcă programul de patru ani a fost adoptat de toate universitățile de arte din țară odată cu noi. De exemplu: a apărut educația antreprenorială, care lipsea cu desăvârșire. Asta înseamnă că viitorul artist învață cum să-și gestioneze propria carieră, cum să-și bugeteze proiectele, cum să-și caute parteneri, învață cum să devină el însuși sursă de proiecte. Spre deosebire de un absolvent care așteaptă numai să aibă noroc. E o cu totul altă gândire, altă poziționare. El însuși devine un ferment, un catalizator de proiecte, un generator de locuri de muncă pentru alții. E cu totul altceva. Cred că asta e poziționarea sănătoasă în contextul actual. Nu mai putem să avem niște artiști care doar așteaptă să fie chemați în proiecte. Pe de altă parte, am readus și adus cursuri noi care să îi poziționeze: Cultură generală, Istoria Culturii și Civilizației, Filozofie, care înseamnă gândire critică, felul în care tu îți înțelegi viața, societatea, cine ești tu în context și înțelegerea faptului că pe parcursul unei cariere va fi nevoie să te resetezi de câteva ori. Noi nu mai suntem într-o lume în care faci de la 20 la 80 de ani același lucru. Gata cu asta.

M.B.: *Nici nu o mai putem numi „reconversie” profesională. În contextul acestui început de mileniu evoluția profesională pretinde flexibilitate continuă.*

L.L.: Da. Trebuie permanent să te adaptezi și să fii tu însuși o sursă de schimbare. Să propui modele pe care societatea să le adopte. Să știi să le finanțezi, să le conectezi cu ce își dorește societatea în care trăiești, fie că e vorba de o țară, un continent, Uniunea Europeană, fie orice context și mai larg. Tu trebuie să înțelegi unde ești și să fii cel care generează modele. De aceea am introdus antreprenoriatul și cursurile de cultură generală, gândire critică – e nevoie ca studenții să aibă o viziune largă. De aceea studiază într-un loc ce se numește universitate, nu școală de arte. O școală de arte te învață un meșteșug, în schimb *o universitate îți dă o viziune.* Acesta e jobul nostru, asta trebuie să facă UNATC-ul, să te ajute să îți construiești

o viziune, pentru că ce vinzi tu societății nu e o meserie ca a unui meșteșugar care știe să repare tocul unui pantof, ești un om care generează modele de pantofi, o altă tendință în modă, un alt fel în care moda se conectează cu oamenii. Asta trebuie să facă, de fapt, o universitate și asta încercăm să facem.

„Actorul este un agent al schimbării”.

M.B.: *Introducerea teatrului în programele opționale din școli și licee, în tot sistemul preuniversitar. S-a întâmplat în 2020, avem ordinul ministrului. În acest moment absolvenții ai UNATC și nu numai, și cei care fac cursurile D.PPD., masteratul interdisciplinar Ped-ArtE sau cursurile de reconversie profesională, pot să susțină aceste ore opționale. Este un uriaș câștig din două puncte de vedere: pe de o parte, există necesitatea implementării în mediul preuniversitar a tehnicilor teatrale, elevii au nevoie de tehnicile teatrale ca să-și formeze acea gândire critică la care tot revenim, să-și dezvolte capacitatea de a-și gestiona emoțiile, a-și dezvolta continuu inteligența emoțională, a-și consolida controlul și auto-controlul imaginii, a-și conștientiza mai bine trupul și posibilitățile sale etc. Fac o paranteză: am avut aseară o întâlnire online cu liceenii mexicani de la Greengates School Mexico și, la un moment dat, i-am întrebat „Cum comunicăm noi cu lumea?” „Așteptându-mă să răspundă „Prin simțuri”. Și a fost foarte interesant că un tânăr, care și avea telefonul în mână, a făcut un gest elocvent cu acesta și a zis doar atât: „Telefonul!” Realmente asta e primul lucru la care se gândesc și modalitatea lor de a lua contact cu lumea. Tocmai modalitatea asta instrumentată de gadgeturi ne poate face să pierdem ceea ce suntem în esență—ființe umane. Noi suntem dependenți de mediu, de social, de comunicare și ne îmbunătățim și înfrumusețăm ca ființe umane tocmai prin relația cu ceilalți. Aici își aduce educația teatrală aportul, prin tehnicile multiple pe care le are. Apoi, din celălalt punct de vedere, introducerea opționalului de teatru asigură o deschidere, cred, pentru absolvenții noștri—sunt niște locuri de muncă câștigate.*

L.L.: Așa este. Sunt țări care au adoptat programele Teatrului în educație, înțelegând foarte limpede că nu e vorba de a produce actori, regizori sau coregrafi, ci e vorba despre a produce, de a ajuta să dezvolte cetățeni responsabili. Asta înseamnă că înțelegi care îți sunt responsabilitățile, înțelegi regulile jocului social. Există o singură modalitate, în societate, prin care omul nu se împotrivește niciodată unei noi reguli apărute, iar această modalitate este jocul. Doar atunci când ne jucăm acceptăm o nouă regulă fără să ne împotrivim ei. Altfel, orice regulă apare în plus în jocul nostru social, în existența noastră, ne pare o limitare. Dar nu ți se pare o limitare că la jocul de baschet trebuie să arunci mingea doar prin inel și că poți să o arunci folosind doar mâinile. Nimeni nu face un protest că nu are voie să dea cu piciorul la baschet; în schimb, în jocul social, când ți se spune că nu ai voie să ții mâinile în buzunare atunci când ieși din casă, apare imediat cineva

care protestează. Și e firesc. Se simt ca limitări, nu se simt ca reguli ale jocului. Teatrul te ajută să înțelegi că există un joc social, că, odată ce îți asumi o meserie, un grup social, niște relații sunt asumate de tine și înțelese ca un joc; un joc serios pe care îl duci până în punctul în care simți că nu îți mai e bine. În momentul în care simți că ceva nu îți face bine fizic sau mental, schimbi. *Posibilitatea de a schimba este datorată unei plasticități neuronale care trebuie antrenată și pe care jocul teatral te ajută să o menții.* Cu cât înaintăm în vârstă tindem să pierdem plasticitatea neuronală, tindem să credem că regulile pe care le avem sunt singurele bune, și atunci când ne sufocăm în interiorul lor nu mai avem șansa de schimbare și, pur și simplu, sfârșim în propria noastră carapace – pe care ne-am creat-o în tinerețe, cândva. Această plasticitate e menținută de jocul teatral, jocul dramatic, jocul de rol. Asta e sensul, asta e ce dăm noi înapoi societății, de asta e nevoie de noi. În momentul în care ai o societate care se schimbă rapid, e nevoie de oameni care să te ajute să te adaptezi schimbării, să te schimbi rapid sau să fii tu însuși schimbarea. Cine sunt aceștia? Hai să-i numim agenți ai schimbării. Actorul este un agent al schimbării, e o definiție pe care mi-am asumat-o. Dacă el e agentul schimbării, înseamnă că el știe să schimbe când ceva nu îi convine. Asta e jobul lui, asta e principala lui abilitate: să schimbe jocul conform intereselor lui proprii. Atunci se asanează corpul social. Cu ajutorul jocului teatral – e dovedit în țările care l-au adoptat de zeci de ani faptul că sunt multiple beneficii – crește capacitatea de concentrare la toate materiile, altfel asimilezi informațiile. Plus că, după ce le asimilezi, știi cum să le stochezi, să le duci acolo unde e nevoie și să nu fii, la final, sclavul unor informații care se stochează nestructurat ca într-un pod în care adunăm una peste alta tot ce avem și nu avem nevoie, iar când vrei să cauți nu poți să mai ajungi la ele. E o gândire structurată, e o gândire critică. Din moment ce noi, cei tineri mai ales, folosim foarte mult tehnologia, linia de comunicare e mediată, nu e directă. Asta înseamnă că, fiind mediată, există pericolul manipulării. Tu nu stăpânești acest mecanism, fie că îl numim telefon sau altfel, el are niște reguli. Tu doar crezi că transmiți ceea ce vrei să transmiți, dar el are niște reguli interne. Toate aceste rețele sociale ș.a.m.d. au niște algoritmi pe care tu nu îi stăpânești, și atunci tu trimiți un mesaj care, de partea cealaltă, ajunge schimbat.

M.B.: *Și în felul acesta îți se pot induce și anumite idei care nu îți aparțin.*

L.L.: Exact. Dar, dacă tu ești antrenat pentru schimbare, dacă ești antrenat că regulile jocului fac jocul, înțelegi că și acest tip de comunicare mediată are niște reguli și că ar trebui să le cunoști. Deci începi să fii un agent al schimbării. Intri în joc, nu ești un simplu pion. Asta e de fapt întrebarea în ziua de astăzi: *Ești manipulat sau ai gândire proprie?* Aici se despart apele.

M.B.: *Absolut! Reiterăm așadar rolul artistului—acela de a provoca o schimbare semnificativă. Cum zicea și domnul Matei Vișniec în discursul său către comunitatea academică a UNATC și a invitaților săi, „actorul e un perturbator profesionist de banalitate, de normalitate, de comoditate, de idei preconcepute”³.*

Să ne îndreptăm acum înspre internaționalizare și târgurile educaționale la care a participat UNATC.

L.L.: Internaționalizarea a fost un obiectiv pe care mi l-am asumat din prima secundă pentru că internaționalizarea înseamnă conexiunea cu lumea, înseamnă că transmiți în timp real și foarte viguros valorile proprii. Transmiți propriile valori și primești oferta celorlalți. Practic, acest lucru asigură viața: primești și dai. În momentul când ești închis într-un cerc, poate comod, pe care ți l-ai creat în timp, ai senzația că știi tot, că deții adevărul absolut. Numai că orice citadelă, orice cetate, inițial îți dă siguranță și pe urmă realizezi că e o închisoare pe care ți-ai construit-o singur. Orice sistem închis e o închisoare. Internaționalizarea înseamnă schimb, înseamnă oameni care vin și pleacă, oameni de-ai noștri, studenți, profesori, cercetători care merg peste tot prin lume, se întâlnesc cu alții și spun: *Uite ce facem noi la UNATC! Uite care sunt principiile și valorile noastre! Uite în ce credem noi! Noi credem în omenesc, noi credem în valoarea umană, noi credem că existența umană are sens. Noi credem că frământările noastre sunt ceva firesc. Noi nu ne temem să fim vulnerabili, noi nu vrem să fim perfecți, noi vrem să fim funcționali! Noi vrem să schimbăm lumea după chipul nostru sau să ne lăsăm schimbați de lucrurile bune care există în lume.* Pentru asta trebuie să circuli. Circuli întotdeauna având pe tine, ca un fel de praf nevăzut, toate valorile tale. Oriunde ajunge cineva de la UNATC, el duce cu sine întreaga noastră gândire, pur și simplu el o duce ca pe un virus. Oamenii aceia trebuie să se confrunte cu oamenii noștri, să interacționeze. Iar ca ei să vină către noi facem eforturi mari pentru a-i primi cum se cuvine. Asta presupune să avem programe în limbi străine, să avem profesori care să-i primească, să avem capacități de cazare, integrare pe timpul deplasării, fie că sunt câteva luni sau ani de zile.

La modul concret, internaționalizarea înseamnă că în sala de lucru, fie că e atelierul de teatru sau platoul de filmare, intră și ies un neamț, o indiancă, un român, un sloven, un turc, permanent. Înseamnă că studenții noștri sunt și columbieni, și moldoveni, mexicani, ardeleni, toți la un loc. Asta nu înseamnă o relativizare a valorilor. Deloc. Asta înseamnă că tu ai un cuib în care inviți oamenii să vadă cum se simt. Inviți lumea.

M.B.: *Și în felul acesta studenții se resetează. Prin colaborarea aceasta internațională, ei își creează propriul viitor care nu mai este, așa cum spuneai, limitat la propria citadelă. Citadela este lumea întreagă.*

3 Material în editare ce va fi publicat în *Concept* 1(26)/2023. (n.ed.)

L.L.: Finanțarea, atât în legislația română, cât și în cea europeană, e legată de internaționalizare. Cu cât mai mulți studenți internaționali, cu cât mai multă mobilitate, cu atât finanțarea ta crește și e mai stabilă. Lumea închisă, lumea care își era suficientă sieși a dispărut – nu de câțiva ani, de mult. Curenții de aer proaspăt fac bine. Cine înțelege asta, bine, cine nu, probabil că se va stinge. Tradiție înseamnă să îți asumi ce a fost bine și să împărtășești cu alții. Tradiție nu înseamnă să ții ascuns ce ai tu bun. Asta cred că se întâmplă și cu noi, deja avem o mulțime de dovezi: premii internaționale pe care studenții noștri le iau, avem o mulțime de prezențe, tot mai multe, ale profesorilor, studenților străini, fie că sunt înscriși în programele de licență, master sau doctorat, fie că sunt cercetători în plan internațional.

Amintesc numai un lucru care mi se pare minunat, mă bucur pentru colegii mei care au făcut asta: am înființat Departamentul de Cercetare după un an de mandat, condus de un prorector. Acest departament include proiecte de cercetare ale celor două facultăți plus ale cercetătorilor proprii. Am fost prezenți de curând la Bienala de la Veneția 2022⁴, care e probabil cel mai important festival de arte din lume, cu un proiect al Adinei Pintilie, regizoarea filmului care a luat Ursul de aur la *Berlinala din 2018*. Absolventa noastră a avut o idee și a lucrat împreună cu o echipă pluridisciplinară de cercetători din partea Departamentului de Cercetare, Dezvoltare și Inovare al UNATC pentru realizarea ei⁵. Am avut o instalație de realitate virtuală, *You Are Another Me—A Cathedral of the Body*, plecând de la filmul cu care a luat Ursul de aur – *Touch me not/Nu mă atinge-mă*⁶ –, digitalizarea a 6 corpuri de actori la care a lucrat și un cercetător de-al nostru. Apoi, cu ajutorul VR, publicul este transpus în corpurile virtuale ale acestora. E un pas mare, intruziv, cu nebanuite urmări... Nu știm încă unde poate duce asta, dar am făcut-o noi, a făcut-o UNATC-ul, iar presa internațională a spus că e cea mai interesantă instalație de realitate virtuală de la Bienala de la Veneția. Acesta e un lucru cert.

4 59th International Art Exhibition – La Biennale di Venezia 2022 (April 27–November 27, 2022), curator Cecilia Alemani.

5 Vezi prezentarea detaliată a acestui proiect în articolul (din acest număr al revistei Concept) cercetătorului Ciprian Făcăeru *Another You: Virtual Embodiment Phenomena*. Ciprian Făcăeru a coordonat una dintre cele trei părți ale proiectului – *In Search of the Lost Body* – o instalație multimedia immersivă și interactivă dezvoltată de Augmented Space Agency (Ciprian Făcăeru, Sabin Șerban și Dan Făcăeru).

6 Adina Pintilie a absolvit UNATC, la secția Regie de Film, în 2008; a devenit cunoscută cu scurtmetrajul *Balastiera #186* și medietrajele *Nu te supăra, dar...* și *Oxygen*, selectate la numeroase festivaluri internaționale; este și directorul artistic al BIEFF – Bucharest International Experimental Film Festival. Filmul *Touch Me Not* a fost un proiect contrariant încă de la început și a avut premiera pe 22 februarie 2018 la Festivalul de la Berlin. A obținut Ursul de Aur la Berlinala din 2018 și Premiul pentru Debut. Coproducție România-Germania-Cehia-Bulgaria-Franța, filmul îi are în distribuție pe Laura Benson, Tómas Lemarquis, Christian Bayerlein, Grit Uhlemann, Hanna Hofmann, Seani Love, Irmena Chichikova, Rainer Steffen, Georgi Naldzhiev și Dirk Lange. Disponibil la: <https://www.observatorcultural.ro/articol/adina-pintilie-ursul-de-aur-si-premiul-pentru-debut-la-berlinala-2018/> (accesat 10 martie 2023).

Reușite sunt multe. Avem zece ani la rând în care un student UNATC de la Facultatea de Film a fost selectat într-o fază competițională în Festivalul de la Cannes. Zece ani la rând! Facultatea de Film, în urmă cu câțiva ani, a fost inclusă în primele zece facultăți de film din lume. Vorbim despre cel mai înalt nivel internațional. Studenții noștri de la Facultatea de Teatru, în ciuda restricțiilor pandemice, au luat două premii internaționale de interpretare – unul la Moscova, la International Student Festival „VGIK”, altul la Bratislava, în cadrul Istropolitana Projekt. E vorba despre proiectul *Bad Jews*⁷, în regia doctorandului nostru George Lepădatu, realizat de Societatea Antreprenorială Studențească UNATC. Deci e dovedit că, odată ce pot circula, studenții noștri nu au probleme să-și dovedească capacitățile, doar trebuie să li se pună la dispoziție aceste mijloace. Asta înseamnă să atragi fonduri ca să-i poți sprijini. Ne străduim și o vom face, înțelegând cât e de important.

„Împreună» e primul lucru pe care îl spui despre UNATC”.

M.B.: *Ați pomenit de pandemie. Suntem una din puținele universități care și-a asumat riscul contactului direct într-un moment dificil. Sigur, cu măsurile de protecție necesare – s-a lucrat în grupe mici, izolate, utilizând chiar spații în clădiri diferite – UNATC a funcționat în perioada pandemiei. Practic, în afară de primele 2 luni, noi am început să lucrăm fizic pentru că ați avut curajul să vă asumați acest lucru, într-un moment în care din punct de vedere medical nu aveam deloc certitudini. A fost un curaj care a salvat niște promoții pentru că, după două luni de învățământ teatral online, au fost studenți care și-au pus problema să își înghețe anul. În țară și lume, unele universități care au trecut total la predarea online, au văzut mai apoi efectele negative – lipsa practicii a dus la o asimilare total superficială a cunoștințelor. Avem o studentă la actorie, româncă din Canada, care a dat admitere la UNATC tocmai pentru că facultatea ei trecuse integral online.*

L.L.: Îmi face plăcere să amintesc că a fost un moment delicat, dar foarte bun pentru UNATC. După primele două luni de pandemie a fost o întâlnire cu ministrul educației și cu rectorii universităților și a fost o discuție despre

⁷ *Bad Jews* de Joshua Harmon, spectacol realizat de UNATC în cadrul proiectului Antreprenor@UNATC2.0, finanțat de M.E.C., prin F.D.I. 2020. Regia și scenografia: drd. George Lepădatu. Distribuția: Adrian Ionescu, Cristina Simion, Răzvan Mîndruță, Diana Mănăilă. Traducerea: Cristina Simion. Light-design: Ionuț Dumitrașcu. Foto-video: Ștefan Popescu. Afîș: Eugen Munteanu. Premiera: 15.12.2020, CINETic UNATC. În 2021, spectacolul a obținut două premii internaționale: La Moscova, la International Student Festival „VGIK”, ediția a XLI-a – premiul pentru cel mai bun actor: Răzvan Mîndruță; la Bratislava în cadrul Istropolitana Projekt – cea mai bună actriță: Cristina Simion. Alte 8 premii naționale au fost obținute de regizorul George Lepădatu și de interpreți în cadrul Festivalului Național de Teatru OKaua, ediția a VIII-a, în cadrul Serilor Teatrului Studențesc, ediția a XXIII-a, în cadrul Festivalului de Teatru și Film „Șerban Ionescu” 2021.

cum vor merge lucrurile de acum înainte. Atunci am spus că eu personal, reprezentând UNATC-ul, nu pot semna diplome pentru niște oameni care nu practică teatru sau film. Nu pot să fac asta! Nu îmi pot asuma semnarea de diplome, care însemna de fapt, ca să fiu delicat, un compromis cel puțin. Acela a fost un moment-cheie și țin să amintesc sprijinul absolut și necondiționat pe care l-am primit de la Universitatea București, Universitatea Politehnica și de la UMF „Carol Davila”. Din prima secundă, rectorii acestor universități au spus, la întâlnirea cu ministrul, cu secretarul de stat, că întreaga comunitate UNATC trebuie să-și găsească drumul propriu. Le mulțumesc și acum rectorilor care m-au sprijinit constant în demersul meu. Și nu numai lor, pentru că mai târziu și alte universități mi-au susținut punctul de vedere. E foarte important că acel mesaj a fost unul limpede: că nu putem emite diplome fără acoperire reală, chiar într-un moment dificil. Nu o vom face! Atunci s-au găsit mijloace și finanțare masivă din partea Ministerului Educației ca să putem respecta toate regulile și restricțiile fără să renunțăm la calitatea învățământului. Atunci se emiteau ordine comune ale Ministerului Educației și ale Ministerului Sănătății și, în următorul ordin după această întâlnire, apărea o excepție care permitea ca, pe timpul exercițiilor de actorie, studenții să aibă posibilitatea de a-și scoate masca. Asta a fost o porțiță pentru ca noi să putem funcționa, sigur, cu toată precauția. Atunci a fost un val de studenți care au spus că se retrag dacă va continua online, nu avea sens, asta este o școală în care trebuie să înveți să filmezi, să joci împreună. *Împreună* e primul lucru pe care îl spui despre UNATC. Dacă ne-am izolat, nu mai are rost. Miezul se pierde. Acestea au fost posibile datorită colegilor mei rectori, ministrului în funcție, secretarului de stat, întregii structuri care a înțeles că UNATC-ul trebuie să aibă propriul drum. Așa a fost și le mulțumesc și azi.

**„Pandemia a schimbat concepția despre educație la nivel global.
Acum educația circulă liber oriunde pe planetă”.**

M.B.: *Ne întoarcem la târgurile internaționale...*

L.L.: Târgurile internaționale înseamnă să pui pe masă oferta ta educațională știind că, pe mesele de alături, sunt ofertele universităților din toată lumea. Târgurile internaționale la care participăm de aproximativ un an și jumătate prin intermediul Consiliului Național al Rectorilor, au fost pe toate continentele: Asia, Africa, evident Europa, America de Sud, America Centrală, America de Nord! Ca să dau un exemplu: la târgul din Argentina au fost 33 de universități din care patru românești. La târgul din Bogota, Columbia, care a avut loc de curând, au fost 91 de universități din care 14 românești. Ca să înțelegeți, prezența

universitară românească este masivă. Gândiți-vă că e toată lumea acolo! Gândiți-vă că prezența universităților americane la târgul din Mexic era masivă, iar noi eram procentual aproape cât ei. Asta înseamnă că universitățile românești au înțeles că ceea ce oferă studenților este la nivel de excelență.

În acest moment, când spunem *student*, ne referim la oameni de oriunde, nu ne mai referim doar la oameni din țară, nici măcar doar din Europa. *Studentul este internațional*. Acest lucru s-a accentuat în perioada pandemiei când programul Erasmus, care este cel mai mare program european [de susținere a educației și formării] și considerat cel mai de succes program al Uniunii Europene din toate timpurile, s-a dezvoltat și a devenit Erasmus+, având o extindere mult mai mare și finanțări mult mai mari. Acesta este un program de mobilități care cuprindea o anumită zonă geografică a planetei, iar în timpul pandemiei această zonă s-a extins enorm către Africa, Australia, America de Sud. În acest moment, zone întregi sunt conectate la Erasmus+, zone pe care trebuie să le cucerim, trebuie să fim prezenți acolo unde nu am reușit să ajungem până acum. Cine s-ar fi gândit că mergem în America Centrală, în 6 state, din Mexic până în Panama? Cine s-ar fi gândit că vom avea ofertă acolo? Cine s-ar fi gândit că în Vietnam, unde primul-ministrul este absolvent al unei universități românești, suntem așteptați? Pandemia a schimbat concepția despre educație la nivel global. Acum educația circulă liber oriunde pe planetă. Cine înțelege să ajute la circulația ofertelor educaționale se va conecta și va crește: asta înseamnă târgurile educaționale.

M.B.: *Ultima dvs. vizită a fost în Columbia, iar înainte, în Mexic. Noi am publicat un articol⁸ în ultimul număr al revistei, semnat de Víctor Iván López Espíritu Santo, absolventul nostru și acum doctorandul nostru, care ne povestea despre Universidad Nacional Autónoma de México, o universitate uriașă, și despre moștenirea pedagogică a profesorului Héctor Mendoza. Acolo ați prezentat oferta noastră educațională și ați vizitat El Centro Universitario de Teatro⁹.*

L.L.: UNAM are aproape 500.000 de membri, profesori și studenți. Este un oraș, l-am vizitat. Partea de film și artele spectacolului beneficiază de niște spații foarte generoase. E vorba despre o altfel de înțelegere a artelor spectacolului și a cinemaului. Acolo între artă și activism e un mariaj permanent, e un specific local. Arta în general e înțeleasă ca având în miezul ei activismul. Este un manifest,

8 López Espíritu Santo, V.I. (2022) "Héctor Mendoza, continuatorul metodei Stanislavski în Mexic", *Concept* 1(24), pp. 181-196.

9 El Centro Universitario de Teatro (Centrul Universitar al Teatrului) a fost înființat acum 60 de ani (<https://www.cut.unam.mx/>). După ce a traversat primul deceniu în căutări și experimente, a devenit o școală modernă, un centru de cercetare pentru explorarea teatrului universitar și pentru mișcările avangardei. Profesorul, regizorul și teoreticianul Héctor Mendoza a condus CUT, iar acesta este astăzi rezultatul unei întregi mișcări teatrale ce s-a petrecut în Universitatea Națională Autonomă din Mexic. (n. ed.)

e pentru ceva de cele mai multe ori. Tradiția lor e foarte zdravănă în ceea ce se numește educația universitară artistică. Îmi doresc să invităm profesori de acolo. Am cunoscut la vârf pe toți cei care se ocupă de asta, e vorba de Compania Națională, de directoarea Companiei Naționale, de centrul universitar UNAM care este realmente miezul a ceea ce înseamnă educație artistică. Am văzut ce pot ei. Din punctul de vedere al numărului de studenți UNAM stă mai bine, din punctul de vedere al diversității programelor artistice e evident că avem mai multe, diversitatea la noi e mult mai mare. De altfel, nu am întâlnit nicăieri în lume până acum o universitate în care să existe atât de multe programe artistice adunate într-un singur loc. Nicăieri nu am văzut studenți la coregrafie, la regie de film, la regie de teatru, animație digitală, păpuși-marionete, studii teatrale, scenaristică de film, scenografie, multimedia etc. adunați într-un singur loc. Niciodată ei nu sunt alături. Parcurg sute de kilometri sau țări ca să se întâlnească. Am întâlnit actorie și coregrafie, așa cum era la UNAM. Atât. Restul e... de dorit. Am întâlnit imagine de film și regie de film, atât. Lipsesc toate celelalte meserii artistice.

M.B.: *Și posibilitatea, cum e la noi, ca studenții să învețe, să crească împreună profesional, să formeze parteneriate artistice încă din facultate.*

L.L.: De la UNAM putem învăța felul lor de gândire. Sper să îl facem cunoscut aici pe marele lor profesor Héctor Mendoza care e corespondentul lui Ion Cojar la noi. E un creator de școală, are un fel de gândire pe care teatrul mexican și-l asumă încă, care include credința în omenesc, în capacitatea omului de a se înțelege pe sine, de a fi vulnerabil pentru a se crește pe sine. Mendoza e un corespondent interesant al lui Ion Cojar, cred că trebuie să facem cunoscute cercetările sale. UNAM-ul e integrat într-un oraș care are aproape 24 de milioane de locuitori, mult mai mult decât România întregă. Mexicul are peste 60 de limbi oficiale și aproximativ 350 de dialecte vorbite. Vorbim de o lume, nu de o țară. Oricum, e o federație. E un creuzet. Toate stereotipiile noastre, legate de culoarea pielii, de religie, au alt înțeles. Diversitatea e încarnată, nu trebuie să o declare, ea există, așa a fost dintotdeauna. Aceste prejudecăți sunt mai mult tulburări europene sau ale anumitor zone ale lumii. În Columbia există 74 de limbi oficiale, iar culoarea pielii e de la alb la întunecat, indigen, roșu; ei nu înțeleg stereotipurile, ei sunt așa cum sunt, sunt împreună. Așa sunt ei, diverși.

M.B.: *Apropo de diversitate și „împreunătate” – o traducere mot-à-mot a unui termen pe care Viola Spolin îl folosește, că tot vorbeam de tehnicile teatrale, ea spune „togetherness”. Când am tradus, chiar am avut o dificultate, e un cuvânt care, chiar dacă sună ciudat în română, cu o oarecare licență poetică poate fi acceptat pentru că exprimă foarte mult. Tehnicile teatrale chiar*

au această calitate de „împreunărită”. Vorbind de incluziune, de exemplu, chiar în grupa pe care o coordonez, avem o studentă cu nanism. Ea s-a adaptat foarte bine. Noi i-am putut oferi, prin contractul de colaborare pe care îl avem cu asociația Happy Minds, asistență psihologică; toți studenții care optează pentru acest tip de sprijin au această posibilitate. Iar pe ea am invitat-o să meargă să discute cu terapeutul și a venit foarte bucuroasă, spunând că acesta i-a apreciat echilibrul emoțional, tehnicile de management emoțional pe care le știe deja. Și, într-adevăr, a fost foarte frumos inclusă de întreaga grupă. Ea colaborează foarte bine cu ei și se simte foarte bine în mijlocul lor. De asemenea, am intrat în contact cu Asociația Oamenilor Mici, s-au întâlnit și, poate în viitor, o să propunem un proiect pe tema incluziunii lor culturale. Cum am mai putea să continuăm programele noastre de incluziune socială? Acum vorbesc de cei care poate sunt în această categorie a persoanelor cu dizabilități.

L.L.: Noi trebuie să fim primii care facem asta. Amintesc că acum un an și jumătate a venit către noi primul spectacol cu accesibilitate totală—adresat tuturor tipurilor de dizabilități. S-a petrecut la UNATC, e o premieră de care sunt mândru. Creatorii spectacolului au în spate organizații, ONG-uri care se ocupă de fiecare problemă în parte, au venit către mine și m-au întrebat dacă UNATC poate deveni partener pentru a promova acești oameni pentru ca ei să poată avea acces la educație, la dezvoltare. Bineînțeles. Asta vom face. Noi trebuie să ne asociem cu aceste organizații care sunt ele însele structurate. Universitatea are funcție socială, ea trebuie să se poziționeze în societate într-un anumit fel, ea trebuie să fie un pol de dezvoltare a societății, nu numai de formare a unor specialiști, cum spuneam. Noi ne vom asocia cu acești oameni și vom încerca pe cât posibil să le promovăm interesele. Fonduri există, trebuie doar să se ajungă la ele. Practic, punem la îndemână o mulțime de instrumente specifice în interesul comun al incluziunii sociale.

M.B.: *Sigur că da. Din păcate sunt lucruri de care au fost privați foarte mulți ani pe nedrept.*

L.L.: Există o sursă de creativitate extraordinară în acești oameni. Ei trebuie să aibă acces la educație, asta se face construind instrumente împreună cu ei, pentru că ei își știu nevoile. S-au mai făcut greșeli, au venit oameni din afară care nu se pricep și spuneau ce le-ar trebui. Nu! Lasă grupul social, lasă corpul respectiv de oameni să-și exprime nevoile, să-și găsească propriile soluții. Ei trebuie doar sprijiniți. Și vei beneficia apoi de toată energia, creativitatea și susținerea lor. Așa se face. Mai întâi dai și apoi ce ai oferit ți se întoarce.

**„Artiștii trebuie să fie primii care să înțeleagă
nevoile sociale și să le dea chip”.**

M.B.: *Un subiect delicat în care UNATC s-a implicat este problema sclaviei sociale, a violenței domestice și nu numai.*

L.L.: Noi ne-am poziționat foarte clar față de ceea ce înseamnă sclavie modernă și violență domestică. Sunt 2 ani de când organizăm evenimente în aceste direcții și ne-am luat parteneri din cei mai importanți din țară. Printre altele, sunt Ambasador al Egalității de Șanse între Bărbați și Femei, cu o diplomă în acest sens de la doamna Secretar de Stat. E foarte important ca noi să fim primii—universitățile artistice, artiștii trebuie să fie primii care să înțeleagă nevoile sociale și să le dea chip. Pentru că asta facem noi într-un mod sau altul, fie prin film sau prin teatru—dăm chip acestor așteptări, nevoi, temeri.

„O viață și e destul”.

Prin sclavie modernă înțelegem, de exemplu, acest flagel uriaș în România al prostituției și al traficului de persoane. Este o problemă gravă a societății. Acești oameni trebuie să aibă acces la informație ca să poată să-și îmbunătățească viața, ca să poată să iasă din situațiile îngrozitoare în care sunt. Ei trebuie să aibă glas, instrumente și parteneri. Noi ne poziționăm ca fiind un partener stabil. Există un caz foarte frumos. Îmi permit să îl spun pentru că este vorba de un coleg de-ai noștri, Napoleon Helmis, profesor la Regie de film. Napoleon Helmis și-a făcut debutul în lungmetraj în 2004 cu *Italiencele*. În acest film, apare la un moment dat prezentată *metoda Loverboy*, acest scenariu îngrozitor în care ți se declară dragostea, ți se propune să fugi împreună cu el undeva în străinătate pentru a avea o viață mai bună. Fetele (și băieții, dar în general este cazul fetelor tinere) pleacă în străinătate și devin victimele acestor persoane, sunt obligate să se prostitueze, li se fură actele de identitate și trăiesc experiențe îngrozitoare. După mulți ani de la lansarea filmului, regizorul a primit un mesaj de mulțumire de la o fată care i-a povestit cum, cu mulți ani în urmă, minoră fiind, în noaptea dinaintea plecării ei și a celei mai bune a prietene, cu care voia să fugă de acasă în Italia, a văzut filmul și nu a mai fugit. Prietena ei a plecat și nu se mai știe nimic de ea de atunci. Iată un exemplu în care arta a salvat o viață. O viață și e destul. Noi trebuie să expunem acești oameni la informație, dar nu numai la informația tehnică, ci și emoțională, pentru ca oamenii să își înțeleagă nevoile. Dacă dai chip nevoilor lor, au șansa să-și recunoască problemele și să se salveze din scenariile nefericite în care trăiesc, pentru că, până la urmă, acesta e scopul, ca ei înșiși să facă ceva. Ele însele să facă ceva cu viețile lor.

M.B.: *Să ducă o viață conștientă cu alegeri conștiente.*

L.L.: Exact! Au fost câteva întâlniri la care au participat Agenția pentru Egalitatea de Șanse, Senatul României ș.a., întâlniri în care am reușit să construim instrumente prin care să ajutăm acești oameni, să creăm o porțiță de salvare din lumea traficului de persoane. În cadrul lor s-a povestit acest caz, Napoleon Helmis fiind invitat. De asemenea, au fost preluate cazuri din teren, mărturii reale ale victimelor traficului de persoane, persoane care au trecut prin acest coșmar – unele care s-au salvat, altele nu. Cazurile au fost scenarizate și interpretate de studenții noștri.

Un alt proiect la care țin a fost cel legat de memoria comunismului. Am avut prezență masivă la fosta închisoare Sighet, au fost 45 de studenți, s-a stat acolo, s-a lucrat, au fost două spectacole create din mărturiile celor care au trecut prin închisorile de acolo. Efectul asupra studenților a fost major. Una dintre studente a spus un lucru extraordinar: *Eu auzisem că au existat închisorile comuniste, dar nu știam nimic. Ce m-a șocat și m-a făcut să lupt cu toate puterile mele pentru proiectul acesta, să joc în acest spectacol, este faptul că am citit despre acele femei și am aflat că ele aveau 20 de ani, exact cât mine. Mereu am crezut că aveau 50 de ani, dar când am aflat că erau ca mine și ce curaj au avut, m-am hotărât să lucrez în acest proiect.* Asta înseamnă, după părerea mea, a face ceva real pentru conștientizare, pentru creșterea unor oameni cu gândire critică care să fie artiști implicați în societate. Acestea sunt o parte din programele pe care le-am avut și pe care le vom dezvolta în continuare pentru că astfel educația tinerilor se fundamentează pe niște valori reale.

M.B.: *Proiectul Memorialul Sighet va continua?*

L.L.: Absolut!

M.B.: *E o idee foarte bună și, după cum spuneți, o ocazie să între în situație pentru că... spațiul te determină. De exemplu, am trăit această experiență... tânără actriță, proaspăt absolventă, fiind distribuită în filmul Binecuvântată fii, închisoare al regizorului Nicolae Mărgineanu. Când am ajuns la Jilava, unde bunicul meu și-a ispășit anii de închisoare politică, am filmat chiar în latura veche a închisorii. În celule în care chiar s-ar putea să se fi aflat, la un moment dat, și bunicul meu. A fost o experiență tulburătoare. De asta spun că eu cred foarte mult în acest tip de experiență în care studenții merg în acele locuri, reale. E o cercetare și un tip de contact de care au nevoie.*

L.L.: Noi mergem în închisori, lucrăm acum cu persoane instituționalizate în centre de plasament. Din nou, e o situație foarte delicată, iar aceste lucruri trebuie

să le facem cu ajutorul psihologilor, terapeuților, pentru că, inclusiv oamenii noștri, au nevoie de suport profesionist ca să știe să se apere în fața acestor dificultăți emoționale majore.

M.B.: *Experiența CliniClown... am avut colegi de la Teatrul „Ion Creangă”, absolvenți UNATC, Daniel Tudorică¹⁰, Marcela Andrei și alții, care au lucrat în spitale și mi-au povestit ce experiență emoțională... generoasă, necesară, dar și traumatizantă uneori.*

L.L.: Noi colaborăm de ani de zile cu Institutul Oncologic București „Prof. Dr. Alexandru Trestioreanu”, din Fundeni, unde oameni de-ai noștri lucrează cu copiii din saloanele în care sunt internați cei cu afecțiuni grave, oncologice/hematologice. Îi asistă, fac școală cu ei, fac mici exerciții, spectacole, îi conectează cu lumea, le aduc bucurie. De altfel, există acest concept, *Școala de spital*, o inițiativă care s-a concretizat deja la Ministerul Educației. Asta înseamnă ca acele mii de copii care stau pe patul de spital uneori luni, alteori ani, să aibă acces la educație, să se reintegreze în învățământul public. *Școala de spital*¹¹ înseamnă să le faci educație și lor așa cum o faci celorlalți. Jos pălăria pentru colegii mei care fac asta deja de câțiva ani, am un respect enorm pentru ei.

M.B.: *Un aspect important, vizibil mai ales pentru cei care ne vizitează după ani de zile, este renovarea spațiilor UNATC. Ați renovat sălile de clasă și sălile de teatru, atât în sediul din str. Matei Voievod, cât și în sediul din str. Tudor Arghezi. Ați declanșat dezvoltarea infrastructurii tehnice specifice, ați echipat și modernizat infrastructura educațională specifică spațiilor de studiu și spectacol, ați îmbunătățit aspectul urbanistic al clădirii și curții UNATC și, pentru că procesul de diversificare a programelor de studiu a fost continuu în ultimii ani, faceți pași majori pentru a achiziționa un spațiu nou.*

L.L.: Asta ține de dezvoltarea instituțională. În ceea ce privește spațiile, pandemia ne-a ajutat, sau mai bine zis noi ne-am poziționat astfel încât să folosim perioada de pandemie pentru reconfigurarea spațiilor, pentru investiții majore. Însă spațiile trebuie gândite conform cu noile programe de studii pe care ni le dorim. Asta înseamnă că în proporție de 90% s-a renovat tot ce avem, dar nu cum era, ci s-a regândit. Așa cum trecem la patru ani și am vrut să regândim de la zero programele, ce se va preda la Artele Spectacolului, așa spațiile noi le-am gândit cu tehnologia

10 Vezi Interviuul “Clovni spitalelor din România/Romanian Hospital Clowns” cu actorul Daniel Tudorică, realizat de drd. Ana Vicovan, în *Concept* nr. 2(23)/2021, pp. 305-328. Ana Vicovan se află ea însăși printre tinerii pedagogi teatrali care lucrează cu copii spitalizați în Institutul Oncologic Fundeni.

11 *Școala de spital*, disponibil la: <https://asociatiapavel.ro/scoala-de-spital-subordonate>, <https://asociatiapavel.ro/drepturile-copiilor> (accesat 27 ianuarie 2023).

de care e nevoie pentru ca noi să fim o universitate cel puțin a zilelor noastre, dacă nu cu un pas în viitor. Asta înseamnă reconfigurare, regândire. Am schimbat în acest sens toate spațiile, dar am inclus în această schimbare tehnologie. E vorba de bani mulți, mă bucur foarte tare că am reușit să îi accesăm, atât de la Ministerul Educației, cât și pe multe alte programe, unele dintre ele accesate pentru prima dată. Sunt, de exemplu, Fondurile pentru Dezvoltare Instituțională care sunt pe șapte linii. Când mi-am început mandatul, UNATC accesase o singură linie FDI, acum avem șapte linii din șapte. Le accesăm an de an pe toate, câștigându-le pe toate. Asta înseamnă bani în plus care se injectează în sistem pentru dezvoltare. Numărul nostru de studenți a început să fie mare, ne apropiem de o mie. Lumea știe puțin despre asta, se așteaptă să fim 100-200 de oameni. De fiecare dată când am adus în discuție numărul de studenți și le spun că suntem o mie imediat se schimbă atitudinea.

Dinamica e foarte mare în acest moment, avem anumite programe de studii la care vin foarte mulți candidați, se schimbă lucrurile. Oamenii încep să înțeleagă că oferta noastră este pentru viitoarele meserii pe care noi le creăm acum, nu e numai pentru trecut. Trecutul e minunat. Cine ne vizitează poate vedea – avem un mare respect pentru tradiții, pentru absolvenții noștri, pentru profesorii extraordinari, dar tradiția este cea care injectează energie înspre viitor, nu este un muzeu. Avansul tehnologic pe care îl avem în acest moment se traduce în proiecte pe care acum ne permitem să le ducem la capăt. Anul trecut UNATC a produs 38 de spectacole de teatru și 44 de scurtmetraje. Cred că cifrele vorbesc de la sine. E o investiție masivă care înseamnă că oamenii noștri practică ce învață, dar pentru asta e nevoie de tehnologie de ultimă generație, de investiție în cercetare ca să vezi tu însuși noile direcții, să împingi granița cercetării, tu însuși să formezi „mâine-le”. Este nevoie de tehnologie pentru ca tinerii noștri studenți și cercetători să îndrăznească să formeze viitorul. Am avut acces la aceste fonduri, din fericire le-am obținut, și au creat această față a universității și încrederea că în viitor ne putem instala acolo unde vrem noi, ca oameni care dau tendința.

M.B.: *Un proiect esențial pe care universitatea noastră îl desfășoară în vederea promovării valorilor sale educaționale și artistice este **Caravana UNATC**, finanțat de Ministerul Educației, prin Fondul de Dezvoltare Instituțională¹², care a continuat și s-a dezvoltat pe direcții noi.*

*Proiectul inițial a debutat în 2018, sub coordonarea Prof. univ. dr. Bogdana Darie-Crețu. **Caravana UNATC (Junior)**¹³ se încadrează în domeniul echității sociale, în vederea*

12 CNFIS-FDI-2018-0201; CNFIS-FDI-2019-0054; CNFIS-FDI-2020-0301.

13 <https://unatc.ro/devunatc/caravana-unatc/> (coordonator Prof. univ. habil. dr. Bogdana Darie-Crețu)

incluziunii sociale și sporirii accesului la învățământul superior, mai ales în cazul persoanelor din medii dezavantajate, corelarea ofertei educaționale cu cererea pieței muncii. Proiectul a inclus, așadar, atât organizarea de ateliere de jocuri teatrale și proiectii de film, producții ale UNATC, în vederea orientării și consilierii profesionale pentru îndrumarea liceenilor către învățământul superior artistic, cât și realizarea unui laborator mobil de experimentare, desfășurat sub forma unei caravane, cu deplasări la instituții culturale sau de învățământ din România pentru a facilita accesul la cultură tinerilor din orașele mai mici sau defavorizate.

*Apoi, la începutul anului 2021, UNATC a inițiat **Caravana UNATC pentru diasporă și românii de pretutindeni**¹⁴ care își propune să ofere copiilor din diaspora românească reîntâlnirea cu limba și cultura țării din care provin.*

*În anul următor, 2022, Caravana UNATC a făcut un lung turneu în Republica Moldova, cu o echipă de profesori și studenți. Inițiativa face parte din proiectul **Caravana UNATC pentru comunitățile istorice românești**¹⁵, organizat de UNATC, aflat sub patronajul Administrației Prezidențiale și sprijinit de Ministerul Educației din România și este o platformă culturală itinerantă, un cadru activ de transfer și schimb cultural.*

L.L.: *Caravana UNATC pentru românii de pretutindeni se adresează celei de a doua României, România din afara granițelor. Sunt aproximativ 5 milioane de români plecați în afara granițelor, răspândiți peste tot prin lume, și asta înseamnă că există comunități care așteaptă un semnal de la România. Mie mi se pare că România din afara granițelor e relativ ignorată din punctul de vedere al ofertei educaționale și culturale. Colegii mei de la alte universități au o ofertă interesantă pentru românii din alte țări, dar pe zona aceasta, de artă, lipsea o inițiativă concretă. Românii din afara granițelor au de cele mai multe ori probleme de identitate, se simt abandonati de țara lor, trăiesc cu dorința de a avea legătură cu țara și, în același timp, cu dorința de a se integra. Sunt între două lumi și uneori nu sunt nici de aici, nici de acolo.*

M.B.: *Într-adevăr, migrația forței de muncă nu este întotdeauna un proces care se finalizează cu o absorbție organică. Sigur că ei acolo s-au organizat în comunități, dar nu e suficient. Ca să supraviețuiască spiritual, identitar au nevoie în continuare de educație, de arta și cultura națională.*

L.L.: *Noi aducem din nou limba română în comunitățile externe ca o limbă de care nu îți este rușine, o limbă vie. Asta o facem cu ajutorul spectacolelor de teatru, de păpuși, cu ajutorul filmului românesc, fie că e studentesc sau al unor*

14 <https://unatc.ro/devunatc/agenda-unatc/caravana-unatc-pentru-diaspora-romanii-de-pretutindeni/>

15 <https://unatc.ro/devunatc/caravana-unatc-educatie-prin-teatru-in-republica-moldova/>

artiști consacrați, cu ajutorul atelierelor. Sunt trei piloni. Primul e lucrul nostru cu cei care se simt români sau simt că au vreo legătură cu România oriunde ar fi ei. Noi mergem în școlile și liceele lor, acolo unde e un român, cinci români sau oameni care au rădăcini românești. Poate nici nu mai vorbesc românește, dar știu că au rădăcini românești. Echipa noastră lucrează cu ei în diverse ateliere fără să îi separe de populația majoritară: toți copiii au acces la ateliere. E o bucurie ce se întâmplă la aceste ateliere. Copilul român se simte mândru, iar ceilalți își doresc să afle ceva despre România. Cred că e foarte important că ne ducem acolo, intrăm în comunitățile lor, nu doar livrăm spectacolele într-o piață publică, pentru accesul general.

Al doilea pilon, Republica Moldova. Am fost acasă, în Republica Moldova, pentru a da un semnal și cei de acolo ne-au așteptat și și-au dorit foarte mult să începem această colaborare care va continua pe mai multe programe. În Republica Moldova ne-am adresat și părinților, parteneri importanți în educație. Părinții trebuie convinși că atelieretele teatrale sunt instrumente utile și că se vor înțelege mai bine cu copilul acasă după ce el are această experiență de deschidere emoțională, conexiune cu grupul, încredere în sine, cunoaștere a propriului corp. Deplasarea din Republica Moldova a avut ca parteneri principali Ambasada României, Ministerul Educației și Cercetării și Ministerul Culturii din țara gazdă și s-a desfășurat în perioada 23 septembrie – 2 octombrie 2022. Spectacole și filme producție UNATC au fost prezentate la Centrul Național de Educație prin Teatru din Chișinău; ateliere de jocuri teatrale, proiecții de film, ateliere de aplicații digitale interactive au fost susținute în raioanele Criuleni, Ialoveni, Orhei, Anenii Noi, Strășeni.

Al treilea pilon, Italia, unde caravana s-a deplasat între 13 și 21 octombrie 2022. Acolo avem o comunitate uriașă. Infuzia aceasta de întoarcere la rădăcini și de încredere că acolo unde ești, oriunde în lume, te poți integra, a fost posibilă cu ajutorul atelierelor de teatru și de film, cu ajutorul spectacolelor și filmelor pe care le-am oferit și al atelierelor de aplicații digitale interactive: cu ajutorul ochelarilor VR copilul/tânărul/părintele/bunicul își poate vizita virtual țara de origine printr-o modalitate foarte atractivă. Se bucură că e român, se și liniștește că e acolo, știe cine e, dar știe și că se poate întoarce oricând într-o țară care e vie și care îi transmite mesaje. O componentă importantă a proiectului s-a adresat profesorilor care predau limba română în Italia. Doamna Ambasador, Gabriela Dancău, care a fost parte din proiect și cu care am colaborat absolut extraordinar, dorindu-ne să ne întoarcem în Italia, a reușit să adune laolaltă profesorii de limba română care predau în Italia și am lucrat cu ei, oferindu-le exerciții teatrale, mijloace de conexiune cu copiii români sau italieni, mijloace de predare, mijloace de adaptare.

Primul partener al Caravanei UNATC este Administrația Prezidențială, care a înțeles proiectul nostru, și l-a dorit, și l-a asumat. Apoi, evident, Ministerul de Externe și Departamentul Românilor de Pretutindeni care ne-au oferit toate instrumentele necesare pentru ca noi să putem ajunge în aceste țări – e nevoie de vize, colaborări cu autoritățile locale ca să putem realiza această caravană. E o caravană a bucuriei, a deschiderii. Le mulțumesc colegilor mei mai tineri care au muncit acolo. Dau un exemplu: se lucrau chiar și 16 ore pe zi, iar cel care încheia un atelier se sprijinea de pereți, aștepta puțin, apoi se trezea să înceapă un alt atelier. A fost o muncă extraordinară, făcută cu un entuziasm enorm. Trainerii noștri au căpătat profesionalism și încredere – au rezultate în teren, știu că oamenii au nevoie de ei. Numărul total de participanți la caravană este generos: 670 de elevi și 232 de profesori în Republica Moldova, respectiv 190 de elevi și 38 de cadre didactice în Italia.

M.B.: *La începutul războiului din Ucraina, am avut studenți vorbitori de limbă rusă care mergeau la graniță să faciliteze comunicarea cu refugiații. Avem proiecte care să abordeze problema migrației?*

LL.: Doctoranzii sunt în mod firesc cei ce propun proiecte de cercetare care trebuie să fie conectate cu nevoile societății. Doctoranda noastră Adelina Dobrea, spre exemplu, a lucrat cu refugiați și emigranți, a fost în tabere de refugiați punând la dispoziția acestor oameni tehnici care să îi ajute să se integreze în locul unde ajung, fugind din calea prăpădului. Fie că ajung în România, Franța sau Austria, ei compun comunități de oameni ruși de țara lor, comunități întregi care uneori nici nu se mai întorc acasă. E nevoie ca ei să se integreze emoțional, să își scenarizeze ce trăiesc. Pentru asta e nevoie de specialiști, de cercetări aplicate. Sunt convins că de acum încolo vom lucra cu agențiile care se ocupă de migrație pentru că trebuie să integrăm mijloacele specifice nouă. E aceeași direcție de care vorbeam – relevanța socială a muncii noastre.

„Școala doctorală trebuie să fie primul motor de dezvoltare al unei universități”.

M.B.: *Cercetarea, atât cea desfășurată în cadrul școlii doctorale, cât și cea desfășurată în departamentele și centrele de cercetare din fiecare universitate, este una dintre misiunile învățământului superior de azi, constituind complementaritatea necesară procesului de învățare și educare.*

LL.: Întocmai. Și școala doctorală trebuie să fie primul motor de dezvoltare al unei universități. Trebuie să aibă legături cu celelalte domenii. Noi lucrăm intens cu două universități de medicină și farmacie – „Carol Davila” din București

(UMFCD) și „George Emil Palade” din Târgu-Mureș (UMFST), lucrăm cu Politehnica din București și Politehnica din Timișoara. Avem la ora asta programe foarte dezvoltate, grupuri de lucru – de exemplu, regizorii noștri au lucrat pentru a adapta spațiile intraspitalicești pentru ca pacienții de lungă durată să aibă un spațiu propice, un spațiu familiar. I-au ajutat să se reintegreze ca la ei acasă. Acum doi ani și jumătate am avut o inițiativă de a construi împreună cu Universitatea de Medicină și Universitatea Politehnică un centru de excelență, de cercetare, deocamdată nu am reușit, însă vom continua. Cât de curând! Inițiativa vine firesc în urma muncii pe care am depus-o. De menționat faptul că anul acesta am avut primul curs de *Medical Humanities* la UMFCD București, curs despre relevanța înțelegerii și dezvoltării relației doctor-pacient. Am predat și eu acolo, este un curs care are un mare succes. Asta înseamnă că arătăm cum pot artiștii să pună la dispoziție tehnicile pe care le au pentru ca relația doctor-pacient să fie mai bună, mai profundă, mai eficientă. Ajutăm la micșorarea timpului de spitalizare și la reintegrarea în familie a celor care au fost supuși unor tratamente medicale de lungă durată. Un alt palier foarte interesant care s-a dezvoltat este felul în care tinerii medici gestionează suferința; ei nu au avut niciun soi de suport în acest sens, iar noi am venit cu această inițiativă interesantă care a fost bine primită, de a le pune la dispoziție mijloacele și tehnicile noastre.

Menționez că anul trecut am deschis împreună cu Universitatea Politehnică, UMFCD și Universitatea de Construcții, Geodezie și Cadastru din Republica Moldova un *Centru Internațional de Excelență în Inteligență Artificială* la care suntem fondatori. Inteligența artificială e trendul momentului și trebuie să fim acolo deoarece creativitatea este una singură, nu este o creativitate artistică și una științifică, este o singură creativitate. E felul de a vedea lumea dintr-o altă perspectivă, iar noi asta antrenăm, asta putem vinde lumii, nu tehnologie, ci creativitate, un mod proaspăt de a vedea lumea.

M.B.: *Cu Universitatea București avem un parteneriat de foarte mulți ani, avem un master în Consorțiu, Masteratul interdisciplinar Pedagogii alternative și artă teatrală în educație—Ped-ArtE, și avem acum în desfășurare un proiect prin care spectacolele noastre se joacă în spațiul UniBuc și, iată, cu foarte mare succes.*

L.L.: Universitatea București e strâns legată de noi, de UNATC, apelăm unii la alții frecvent, de exemplu, materialul de promovare a Universității București, acea galerie de supereroi, cum au numit-o ei, a fost făcută de specialiștii noștri de la animație, tot materialul de promovare este făcut cu ajutorul UNATC-ului. Sunt deja ani de zile de când ne-am legat unii de alții. *Masteratul Ped-ArtE,*

care merge excelent, este făcut de cele două universități, este făcut împreună de Facultatea de Teatru și Facultatea de Psihologie și Științele educației. De asemenea, avem o legătură strânsă cu cei de la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine care ne ajută cu traduceri, legătură care va continua viguros deoarece vrem să desfășurăm un program dedicat dramaturgiei contemporane – ei ne vor ajuta să traducem piese străine, vom lucra împreună. Au fost de curând invitați la noi pentru o dezbatere, pe 27 martie 2023, ziua mondială a teatrului, cercetătorii care au gestionat și au făcut ei înșiși noua serie de traduceri Shakespeare, coordonați de domnul George Volceanov. Vom fi parte a acestor proiecte, fie că e vorba de traducerea unor mari dramaturgi, fie că e vorba de dramaturgia nouă sau chiar ateliere de dramaturgie în diverse limbi. Toate acestea împreună cu colegii noștri de la Universitatea București care sunt cei mai abilitați din acest punct de vedere.

M.B.: *Spectacolele noastre jucate în sălile UniBuc au fost bine primite.*

L.L.: Spectacolele noastre au avut un succes uriaș. Eu nu m-am mirat, mă așteptam pentru că știam cât de mult își doresc să jucăm acolo. Au fost 2.800 de spectatori în patru seri, ceea ce este într-adevăr enorm. Așteptările erau foarte mari. Acei studenți și nu numai studenți s-au putut înscrie trimițând un mail, înscrierile s-au oprit când sala dădea pe afară. Și a fost bine că s-a întâmplat asta pentru că am mai avut o experiență relativ fericită, nu știu cum să îi spun, când am lăsat aici, la sediul nostru, 150 de oameni afară, lucru care nu este OK... Astfel, colegii mei au făcut înscrieri și au fost prezenți 700 de oameni în sală timp de patru seri. Iată că suntem așteptați peste tot și vom continua cu ASE, UMFC, Politehnica. Sunt sute, poate chiar peste 100.000 de studenți, care își doresc să îi cunoască pe colegii lor de la UNATC!

M.B.: *E firesc, desigur. Și întotdeauna spectacolele studentești au exercitat o anumită atracție, atât pentru colegii mai mari din mediul profesionist, cât și pentru viitorii candidați. Spectacolele Studioului Casandra erau uneori mai apreciate decât cele din teatre.*

L.L.: Este vorba de prospețimea pe care o au. În plus, aici încep lucrurile, aici oamenii sunt mai îndrăzneți. Uneori studentul e mai creativ în școală, decât mai târziu în carieră. Noi avem aici ceea ce uneori teatrele nu vor avea niciodată: prospețime. Oamenii noștri își încearcă puterile cu lumea pentru prima dată și atunci strălucesc poate mai abilit.

M.B.: *Despre Studioul de teatru studențesc Casandra avem vești bune?*

L.L.: Studioul Casandra e un subiect trist pentru UNATC și, până mai ieri, părea pierdut. Am recuperat documentele care atestă că noi eram acolo proprietari de drept, că era al nostru și că putem să cerem acel spațiu în instanță din nou. Toată istoria nefericită a ultimilor 15-20 de ani sper că poate fi rescrisă de acum. Ne vom lupta pentru că este un loc în istoria Bucureștiului încărcat de semnificații pe care nu le aduni ușor. Uriași artiști s-au lansat acolo, acei artiști au însemnat vâna spirituală a țării, noi nu putem renunța la așa ceva. E un patrimoniu extrem de bogat pentru care ne vom lupta. Vom lupta pentru acel spațiu și pentru tradiția noastră până la capăt.

În plus, zilele acestea, **am înregistrat brandul UNATC la OSIM**¹⁶. Un brand cum este UNATC-ul se creează extraordinar de greu și cred că trebuie să fie al nostru în toate felurile, inclusiv ca proprietate intelectuală.

Nu am vorbit deloc de viitorul nostru *Centru de Cercetare de la Provița*. L-am achiziționat, e un teren mare, într-o zonă superbă a României, unii spun că este cel mai bun aer în acea zonă. Acolo vom construi în mediul superb, natural, deal-munte, un centru de cercetare care va trebui să aibă capacitatea de minimum 100-150 de oameni, unde să avem cercetare artistică și științifică, să putem primi parteneri naționali și internaționali de toate tipurile, în tot timpul anului, fie că e vorba de cursuri, de ateliere de dezvoltare, de cercetare cu adevărat științifică, de toate soiurile. Este un alt plămân al UNATC-ului într-un mediu natural. Ne interesează foarte tare ca sursele de energie să fie ecologice, să dăm un mesaj legat de energia verde, așa cum am făcut-o în sediul din str. Matei Voievod cu bicicletele UNATC pe care le-au primit studenții. Vrem să arătăm că UNATC e o universitate care intră într-un mediu natural neatins și, atunci când își construiește acolo un habitat, o face luând toate măsurile în așa fel încât să nu influențeze negativ mediul, ci dimpotrivă. Studenții noștri să înțeleagă că mediul le e prieten. E foarte aproape de București, într-o oră suntem acolo, noi sau alții. Estimarea este de doi ani și jumătate până când îl putem deschide. Sper să atragem fonduri de dezvoltare. Există acolo și un mic iaz unde se poate face și un debarcader, se poate pescui, studenții pot urmări animalele sălbatice, păsările în mediul lor. E o zonă semi-sălbatică, cu pădure, cu livadă. Trebuie să avem un mediu prietenos. Să avem un mediu tehnologic aici, în mijlocul orașului, și un mediu în care natura e mai importantă, acolo.

16 OSIM, Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci.

M.B.: *Mi se pare un loc propice pentru workshop-uri în primul rând, întâlniri inter-universitare, dezbateri, sesiuni de comunicări științifice, conferințe. De asemenea, sunt deja ani buni de când școlile de vară ale UNATC se desfășoară cu succes.*

L.L.: Am ajuns să avem 13 școli de vară într-un singur an. Au fost aproape 400 de studenți implicați. Oamenii trebuie să fie împreună. Trebuie să se învețe să fie împreună. Trebuie să înțeleagă că tendința asta de înstrăinare de societate este greșită și că le oprește dezvoltarea. Oamenii trebuie să răspândească acest mesaj când se duc în lume.

M.B.: *Vorbeam despre dezvoltarea tehnologică a UNATC din ultima perioadă. Aici, de obicei, sumele necesare sunt foarte mari.*

L.L.: 2,2 milioane de euro investiți în tehnologie. Ca să poți accesa această tehnologie e nevoie de oameni care să o cunoască, să o înțeleagă și să o traducă. Asta facem. E o muncă serioasă. Anul acesta avem 900.000 de euro care vor veni pentru tehnologie. Suma va ajunge la 2,2 milioane. Va fi un salt uriaș către o lume nouă a artelor în mariaj cu tehnologia. Se va investi în aplicația UNATC, în site și în echipamente tehnologice.

M.B.: *Domnule Rector, vă mulțumesc pentru avalanșa de informații legate de viziunea dvs. managerială, de proiectele în desfășurare și de gândurile pentru viitor. Sunt și subiecte pe care nu le-am abordat, altele pe care nu le-am epuizat. Rămânem datori cu completări.*

Referințe:

1. Debord, G., *Societatea spectacolului* (2011) Trad. Cristina Săvoiu. București: Editura RAO.
2. López Espíritu Santo, V.I. (2022) "Héctor Mendoza, continuatorul metodei Stanislavski în Mexic", *Concept* 1(24), pp. 181-196.
3. Vicovan, A. (2021) "Clovonii spitalelor din România/Romanian Hospital Clowns", interviu cu actorul Daniel Tudorică, *Concept* 2(23), pp. 305-328.

Referințe online:

1. *Adina Pintilie, Ursul de Aur și Premiul pentru Debut la Berlinala 2018.* [Online] Disponibil la: <https://www.observatorcultural.ro/articol/adina-pintilie-ursul-de-aur-si-premiul-pentru-debut-la-berlinala-2018/> (Accesat 10 martie 2023).
2. *Caravana UNATC. Disponibil la:* <https://unatc.ro/devunatc/caravana-unatc/>
<https://unatc.ro/devunatc/caravana-unatc-educatie-prin-teatru-in-republica-moldova/>
<https://unatc.ro/devunatc/agenda-unatc/caravana-unatc-pentru-diaspora-romanii-de-pretutindeni/> (Accesat 17 aprilie 2023).
3. *IDEA – International Drama/Theatre and Education Association* [Online] Disponibil la: <https://www.ideadrama.org/How-Idea-works> (Accesat 8 martie 2023).

4. Other information:
<https://www.ideadrama.org/>
<https://www.ideadrama.org/resources/Documents/2022%20IDEA%20The%20Reykjavik%20Manifesto%20final%20version.pdf> (Accesat 8 martie 2023).
5. *Scoala de spital. Disponibil la:* <https://asociatiapavel.ro/scoala-de-spital-subordonate>,
<https://asociatiapavel.ro/drepturile-copiilor> (Accesat 15 aprilie 2023).

Creativity, Development, Internationalization

INTERVIEW WITH PROFESSOR HABIL. LIVIU LUCACI, PHD

MIHAELA BEȚIU

Transcript: Simona Pustianu, PhD candidate

Recording: Victor Gîlea

Photos: © Alex Ștefan – UNATC

Liviu Lucaci is Professor Habil., PhD, and Rector of “I.L. Caragiale” National University of Theatre and Film (UNATC) in Bucharest, a theater and film actor, theater director, writer, playwright, and translator. He graduated UNATC in 1994 in Professor Ion Cojar’s class, and in 1996 he won the Scholarship of the International Theater Institute for the study of traditional Japanese theater, Noh, Kabuki, Kyogen, and went to study in Japan. In 2005 he defended his doctoral thesis with the title *The Actor as a Player* under the supervision of Professor Adriana Marina Popovici. As an actor at “I.L. Caragiale” National Theater in Bucharest, Liviu Lucaci has performed memorable roles such as: the Husband (in *Micul infern*, dir. by Mircea Cornișteanu, 2012), Richard Darcy (*Tectonica sentimentelor*, dir. by Nicolae Scarlat, 2009), Gelu Ruscanu (*Jocul ielelor*, dir. by Claudiu Goga, 2007), Michael (*Dancing for the Pagan God*, dir. by Lynne Parker, 2006), Reginald di Piperno (*Patimile Sfântului Tommaso d’Aquino*, dir. by Grigore Gonța, 2005), Luca Arbore (*Apus de soare*, dir. by Dan Pița, 2004), Demetrius (*A Midsummer Night’s Dream*, dir. by Felix Alexa, 2003), Perry Lascoe (*Waiting in the Wings*, dir. by Ion Cojar, 2002), Mario (*The Game of Love and Chance*, dir. by Felix Alexa, 2001), Richard Roe (*Machinal*, dir. by Alexander Hausvater, 2000), the Baron (*Jeppe on the Hill; Or, The Transformed Peasant*, dir. by Lucian Giurchescu, 2000), Trissotin (*Les Femmes Savantes*, dir. by Lucian Giurchescu, 1999), Tartorel (*Satana cel bun și drept*, dir. by Gelu Colceag, 1997), Oswald (*Strigoi*, dir. by Nicolae Scarlat, 1996), and many more. As an actor and director, he collaborated with the Comedy Theatre, Odeon Theatre, State Jewish Theatre, Theatrum Mundi, Teatrul Mic, Act Theatre, Metropolis Theatre, “G. Ciprian” Theatre in Buzău, UNESCO Cultural Center, Teatrelli, Bucharest Youth Theatre, Podul Student Theatre, Braşov Dramatic Theatre, “Csiky Gergely” Hungarian State Theater in Timișoara, “Toma Caragi” Ploiești Theatre, Godot Café Teatru, and Valah Theatre in Giugiu.

Throughout his acting career, he was part of landmark performances, such as: *București – Tur Retur 41*, written and directed by Alexandru Berceanu (TES, 2016), *Celălalt Cioran* by George Banu after Emil Cioran’s *Notebooks*, directed by Radu Penciulescu (TNB, 2002), *Richard III* by W. Shakespeare, directed by Mihai Mănuțiu (Odeon Theatre, 1993), *A Midsummer Night’s Dream* by W. Shakespeare, directed by Liviu Ciulei (“L.S. Bulandra” Theatre, 1991), *An Ancient Trilogy* after Euripides and Seneca, directed by Andrei Șerban (TNB, 1990).

He directed graduation performances for the Bachelor’s and Master’s programs, among which: *Nora* by H. Ibsen (UNATC, 2015), *As You Like It* by W. Shakespeare (UNATC, 2013), *The Bear* and *A Marriage Proposal* by A.P. Chekhov (UNATC, 2010), *The Atreides Trilogy—Agamemnon* by Aeschylus (UNATC, 2009, project that also involved graduates of the Theater Direction Department), *Platonov* by A.P. Chekhov (UNATC, 2008), performance that won the “Best Performance Award” at the International Meeting of Theater Schools.

He is the author of the following books: *Nașterea actorului* (UNATC Press, 2018); *Nostalgicii călători* (Unitext, 2013), the “The Best Romanian Play of the Year” prize awarded by the Royal House of Romania at the UNITER Gala; *Marusia* (Palimpsest, 2012); *O, lume nouă!* (2011), UNITER nomination for “The Best Romanian Play of 2011”; *Frați de cruce* (2011), UNITER nomination for “The Best Romanian Play of 2010”; *Cinci rendez-vous-uri mortale* (Palimpsest, 2011), honorable mention at Fest.Co, Romanian dramaturgy competition; *Un dinte împotriva filosofiei* (2007), the Annual Prize for Literature of *Luni* Magazine of Bucharest Faculty of Philosophy; *Povestiri despre celălalt* (Curtea Veche, 2006).

As a theater director he directed among others: *Frați de cruce* (Hungarian State Theater Timișoara, 2017), *Cum se cuceresc femeile* (Bucharest Metropolis Theater, 2016), *Jocul dragostei și al întâmplării* (Brașov Dramatic Theater, 2015), *Domnișoara Iulia* (Bucharest Comedy Theatre, 2010).

Mihaela Bețiu: *Professor, one of the first decisions you took as Rector was to set up the ARTE University Consortium. It was an initiative that you were quick to put into practice, I would say, as soon as the opportunity presented for universities teaching artistic specializations only to join forces “to serve the general interest,” to use the exact legal term, in order to improve their performance. The Partnership Contract was concluded under Article 129 of the National Education Law 1 of 2011 (and Law 287 of 2004 on university consortia).*

Liviu Lucaci: The establishment of the **ARTE University Consortium** was aimed to have all university arts programs in the country join forces and energies. With one exception, that is UNARTE, we managed to bring together the arts programs of eighteen universities. The Consortium has a Board of Directors which includes six arts-only universities—UNAGE Iași, UNATC Bucharest, UNMB Bucharest, UAT Târgu-Mureș,¹ University of Art and Design Cluj-Napoca, “Gheorghe Dima” National Academy of Music Cluj-Napoca—and, from the beginning, the Rector of the Academy of Music, Theater and Fine Arts Chișinău—currently Madam Rector—has also been member of the Board of Directors. In other words, the Consortium has one foot in Romania and the other one in the Republic of Moldova—two countries, one culture. It seemed natural to me that the Republic of Moldova, and everything it stands for in terms of education and culture, should feature alongside Romania. The other universities

1 Editor’s Note: “George Enescu” National University of Arts from Iași, “I.L. Caragiale” National University of Theater and Cinematography in Bucharest, National University of Music in Bucharest, and University of Arts in Târgu-Mureș.

are our partners. The Board of Directors is made up of rectors of the arts-only universities, including AMTAP Chişinău, while the eleven universities which are not arts-only are our partners.

M.B.: *Let's list these partners. These are, of course, universities with arts programs in their structure: West University of Timişoara, "Transilvania" University of Braşov, "Dunărea de Jos" University of Galaţi, "Ovidius" University of Constanţa, University of Craiova, "Lucian Blaga" University of Sibiu, "Babes-Bolyai" University of Cluj-Napoca, University of Oradea, University of Piteşti, "1 Decembrie 1918" University of Alba-Iulia, "Valahia" University of Târgovişte.*

L.L.: Right. When you get eighteen universities to form a consortium, you certainly have a single voice, which in turn means a direct and very good relationship with the Ministry of Education, then naturally with the Ministry of Culture, and further with the Romanian Government, as well as with all the institutions and organizations that support education in Romania. This was indeed a big step, and a long-awaited one at that. Colleagues in other universities would say that, for twenty-thirty years, they had been hoping for an organization of this kind, it was discussed, it was expected, but it didn't happen. The moment the Consortium was born—especially given its visibility, and I am referring here to the *National Council of Rectors*—the moment you have an association of eighteen universities, you certainly have a strong voice. The Consortium's first action was to support the shift from three to four years of study for Performing Arts BA programs. Hadn't it been for this Consortium, things would probably still be under way. It's hard to bring home this specific need, to put it into context, to explain what a four-year study program means for arts education in Romania, and the implications for the maturity of a student who, after graduation, can be appointed director of a theater. For example, after three years, at only twenty-one, a young director could find himself or herself at the head of a huge team in a national theater. Difficult. So then an extra year means a lot, it's not just one year, it means more than that. Beyond the national context, this decision is also a message to the international context. In Europe there is no generally accepted standard for university arts education.

“I believe a university has a marked social responsibility.”

M.B.: *Because according to the Bologna system the duration of undergraduate studies is three or four years.*

L.L.: I went for the second option. It was our choice, the choice of the whole team. The fact is that the National University of Music has always had a four-year degree program, it kept it to four years when other arts degree programs went for three, because the Bologna system gives you the choice. Of course this choice has to be in line with the vision of the other universities, but in principle it is the individual decision of each institution. In the European context, there are multiple ways of doing arts education at university level—there are universities that offer programs of two, five or six years, while they lack other degree programs... For example, theater directing in the West is poorly represented, there are not many programs dedicated to this specialization. As a study program, theater directing has had consistency especially in Central and Eastern Europe. From this point of view, the consolidation of the four-year *Theater and Performing Arts* program on a national level, with its likely international reverberations, sends a strong message: we want a sustainable, coherent and consistent university education in the arts. This means that UNATC is first and foremost a place that young professionals leave holding degrees of excellence in the fields of Film and Media, Theater and Performing Arts. My vision, which has been very clearly stated and translated into action, is that, in addition to producing professionals, UNATC should position itself in the social context. In other words, we need to train not only the professionals, but also the receivers of art. I believe that a university has a strong social responsibility, universities are stable structures, structures that are having a good moment now in Romania, both in terms of funding and the development of internal structures and international relations. This international approach is more and more evident, as Romanian universities have an increasingly active and substantial presence at international education fairs. The university is becoming not only a center of excellence for the production of professionals in their respective fields, but also a kind of center, a pole for social stability, for social development in the broad sense. An example: there are countries that have introduced theater in education long ago, by that increasing the number of future candidates to their study programs—but this is not our main target, our target is to create an educated audience, an audience that understands our needs, our emotions, while placing themselves in the broad context of contemporary challenges, an audience that learns to learn and fills the theaters understanding what they are looking for there, not just an audience “baited” to be there. That’s

what France, the UK and Germany did; and that's what we did a few years ago by joining IDEA,² an organization that deals with theater in education worldwide.

ARTE National Consortium is a national structure that also has a foot in another country (the Republic of Moldova), a territory with a kindred culture and language. It is a national structure that strengthens university programs in arts education. And the other structures, such as IDEA, facilitate our access to programs and experiences of countries where such things have become the norm at the level of primary and secondary education for decades. Theater techniques suitable for different age groups and addressing various social and ethnic issues have been tested with therapists and psychoanalysts. They evaluated the social impact on the development of the child, the young person or the 65+, because all age groups and all types of medical, language and cultural needs must be included. *We live in a diverse world, so we need to have tools tailored to a diversity of needs.* That's what education through theater does. On the other hand, we're a step behind when it comes to education through film. In the near future we will open a *Master's degree in education through film*. It is very important that the two engines of the university, theater and film, run at the same pace because they have something to offer society. We are trying to come up with solutions.

M.B.: *So UNATC will have an MA in Film Pedagogy, a counterpart of the Theater Pedagogy Master's Program, which is very successfully run under the coordination of Professor Bogdana Darie.*

L.L.: Exactly! The Faculty of Film wants this program and understands why it is needed. We have professors with the necessary pedagogical training, and we will launch it.

M.B.: *This is an excellent idea. Education through film is already being done, and professional input is needed to shape critical thinking in future generations. Not only because we live in a society of the spectacle, as foretold by Guy Debord in his book published in 1967 where he said that the spectacle is the dominant model of social life, that "real life is materially invaded by the contemplation of the spectacle, and ends up absorbing it and aligning itself with it" (2014, p. 3).*

2 IDEA (International Drama/Theatre and Education Association) is an international association encouraging and supporting drama/theatre and education. "IDEA is an association of individuals and professional associations supporting and promoting drama/theatre and education. IDEA is open to regional and international associations and to other institutes, bodies, networks, organisations, schools, universities and individuals working in drama/theatre and education. We represent drama/theatre and education in a world context. We liaise with other national and international organisations working in all fields relevant to education, especially education through the arts. . . . We promote projects and the work of Young IDEA." IDEA – International Drama/Theatre and Education Association, available at: <https://www.ideadrama.org/How-Idea-works> (accessed 8 March 2023).

But we have gradually seen how technological evolution has increased the importance of the image, how communication through the image has become the norm, how contemporary humans are in danger of putting the image, the illusion that they created above objective reality. Promoting critical thinking is imperative, and it will help future generations to find their way in an increasingly virtual world. Functional illiteracy is on the rise, and if they are not equipped with filters and criteria, there is a risk that they might lose their way. This is where theater and film education can step in very effectively.

Let us now turn to the transition from three- to the four-year BA programs. For us in the Acting Department, working in the classroom is a moment of relaxation, because we no longer have to cram in the whole syllabus, which is difficult to do, especially when you study acting based on the texts of the great playwrights, who are acting textbooks in themselves. The course is closer to what we used to do in university, and that artistic maturity you were talking about is more likely to be achieved. In any case, things are falling into place, they're being taken in organically, not forced, they'll be consolidated differently.

L.L.: Going from three to four years is not returning to a previous state. We are not going back to the way we thought about these programs twenty years ago. It's not a step back. The departments that have switched to the four-year program are Acting, Theater Directing, Puppetry, and Choreography. It's a rethinking of the programs. The chance to switch to four years has meant rethinking, writing new programs adapted to the times we live in. *It is necessary for a university to provide education adapted to the times.* A lot of new things have come up because the curriculum has changed. The target of these programs is somehow different. As I said, it's not only about professionals with a degree of excellence in their fields, it's also about their positioning in the social context. Who are these programs for? Who are the young people who might come to us? Who are the people who might benefit from the education of the graduates of UNATC and other universities—because along with us all Romanian art universities adopted the four-year program? For example, entrepreneurial education, which was sorely lacking, has emerged. This means that the future artists learn how to manage their own careers; how to budget their projects; how to find partners for projects; how to start their own projects. As opposed to a graduate who is just waiting for luck to strike. It's a completely different way of thinking, a different positioning. The graduate becomes a ferment, a catalyst for projects, and a generator of jobs for others. It's something else entirely. I think this is the healthy positioning in the current context. We can no longer have artists who are just waiting to be included in projects. On the other hand, we have brought back and brought in new courses to help with their positioning: General Knowledge, History of Cultures and Civilizations, Philosophy. They all have to do with critical thinking, how you

understand your life, society, who you are in context, and understanding that during a career you will need to reset yourself a few times. We are no longer in a world where you do the same thing from the age of 20 until you're 80. No more of that.

M.B.: *We can't even call it retraining anymore. In the context of the new millennium, professional development demands continuous flexibility.*

L.L.: Yes. You have to constantly adapt and be a source of change yourself. To propose models for society to adopt; to know how to finance them, connect them with what the society you live in wants—be it a country, a continent, the European Union, or any wider context. You have to understand where you are and be the one generating models. That's why we have introduced entrepreneurship and general knowledge courses, critical thinking—you need students to have a broad vision. That's why they study in a place called a university, and not an art school. An art school teaches you a craft, but *a university provides you with a vision*. That's our job, that's what UNATC is supposed to do: to help you build a vision. Because what you sell to society is not a craft, the way a craftsman who knows how to fix a shoe heel does; you are the person who generates shoe designs, another trend in fashion, or another way of connecting fashion to people. That's really what a university should do, and that's what we're trying to do.

“The actor is an agent of change.”

M.B.: *Introducing theater as an optional class in schools and high schools, throughout the primary and secondary school system—it happened in 2020, we have the Minister's order. At the moment UNATC graduates and not only, also those doing the pedagogy and teacher training (D.P.P.D.) courses, the interdisciplinary Ped-ArtE Master's degree or retraining courses, can teach these optional classes. This is a huge gain from two points of view: on the one hand, there is a need to implement theater techniques in primary and secondary education contexts, students need theater techniques to acquire those critical thinking skills we keep coming back to, to develop their ability to manage their emotions, to continuously develop their emotional intelligence, to strengthen control and self-control of their image, to become more aware of their body and its possibilities, etc. As an aside: I had an online meeting last night with Mexican high school students from Greengates School Mexico and, at one point, I asked them “How do we communicate with the world?,” expecting them to answer, “Through our senses”. And it was very interesting that a young man, who also had his phone in his hand, made an eloquent gesture with it and said just that: “Phone!” Really that's the first thing they think of and their way of making contact with the world. It is precisely this gadget-mediated way [of communicating] that can make us lose what we are at our core—human beings. We are dependent on the environment,*

socializing, communicating, and we improve and enrich ourselves as human beings precisely by relating to others. This is where theater education comes in, with its many techniques. On the other hand, the introduction of the optional theater classes can provide, I guess, an opportunity for our graduates—there are some jobs gained.

L.L.: That's right. There are countries that have adopted the programs of Theater in Education, understanding very clearly that it is not about producing actors, directors or choreographers, it is about producing, helping to develop responsible citizens. That means understanding what your responsibilities are, understanding the rules of the social game. There is only one way socially to have a person not oppose a new rule when it emerges, and that way is play. Only when we play we accept a new rule without resisting it. Otherwise, any extra rule that appears in our social game-playing, in our existence, is perceived as a limitation. But it doesn't seem like a limitation that in basketball you have to have the ball pass through the hoop and that you can only do that by using your hands. Nobody protests against the fact that they're not allowed to kick the basketball; however, when you're told you're not allowed to keep your hands in your pockets when you leave the house, as part of the social game-playing, there will be someone who immediately objects. And it's only natural. They feel like limitations, they don't feel like rules of the game. Theater helps you to understand that there is a social game, that once you take on a job, a social group, some relationships, you take them on and understand them as a game; a serious game that you play up to the point where you feel you are no longer happy with it. The moment something is no longer physically or mentally right for you, you change. *The ability to change is due to neural plasticity, which needs to be trained and which theater play helps you maintain.* As we get older we tend to lose neural plasticity, we tend to think that the rules we have are the only right ones, and when we suffocate because of them, we lose any chance to change and we simply end up trapped in our own shell—the one we created in our youth, a long time ago. This plasticity is maintained by theater play, dramatic play, role play. This is the point; this is what we give back to society, what we are needed for. When you have a rapidly changing society, you need people to help you to adapt to change, you need to change quickly or be the change yourself. Who are these people? Let's call them agents of change. The actor is an agent of change. This is a definition I have openly adopted. Being an agent of change means to know how to change when something doesn't suit you. That's your job, your main ability as an agent of change—to tailor the game according to your own interests. And by that the social body is made healthier. With the help of theatrical play—its multiple benefits have been proven in countries that have adopted it for decades—the ability to concentrate on all subjects is improved, you

assimilate information better. Plus once you've assimilated it, you know how to store it, use it where it's needed, and ultimately avoid being a slave to information stored with no structure the way you'd pile up everything in an attic, both useful and useless things, and then when you need something from there, you can't get to it. It's structured thinking, it's critical thinking. Since we, and especially young people, use a lot of technology, communication is mediated, it is not direct. Its being mediated means that there is a danger of manipulation. You don't master this device—whether you call it a telephone or something else—it has rules; you just think you're sending what you intend to send, but it has internal rules. All these social networks and so on have algorithms that you don't master, and then you send a message that is changed by the time it reaches the other end.

M.B.: *And in this way you can get ideas that are not yours.*

L.L.: Right. But if you are trained for change, if you are trained that the rules of the game make the game, you understand that this kind of mediated communication has rules too, and that you should know them. So you start being an agent of change. You're playing the game, you're not just a pawn. That's really the question today: *Are you being manipulated or are you thinking for yourself?* That's where you draw the line.

M.B.: *Absolutely! So we reiterate the role of the artist: to bring about meaningful change. As Matei Vișniec said in his speech before the UNATC academic community and its guests, "the actor is a professional disruptor of banality, normality, convenience, preconceived ideas."³ Let us now turn to internationalization and the educational fairs to which UNATC was a participant.*

L.L.: **Internationalization was a goal I took on from the very first second**, because internationalization means connecting with the world, it means that you convey your values in real time, and you do it very strongly. You transfer your own values and you receive what others have to offer. Basically, this is what makes life: giving and taking. The moment you are locked in a circle, perhaps a comfortable one, which you have created for yourself over time, you have the feeling that you know everything, that you own the absolute truth. Only that any citadel, any fortress, initially gives you security, but you later realize that it's a prison you've built for yourself. Any closed system is a prison. Internationalization means exchange, it means people coming and going. Our people, students, professors, researchers who go all over the world, meet others and say: *This is what*

3 Editor's Note: Forthcoming in *Concept* 1(26)/2023.

we do at UNATC! These are our principles and values! This is what we believe in! We believe in humanity, we believe in human value, we believe that human existence has meaning. We believe that our troubles are natural. We are not afraid to be vulnerable, we don't want to be perfect, we want to be functional! We want to change the world in our own image or to be changed by the good things that exist in the world. That's why you have to move around. You always travel with all your values on you, like some kind of invisible dust. Wherever someone from UNATC might go, they carry with them our entire thinking, carry it like a virus. The people over there should meet and interact with our people. And we also make great efforts to have them come over here and to receive them properly. That means having language programs, teachers to welcome them, accommodation, inclusion during their stay—whether it lasts a few months or years.

Concretely, internationalization means that in the work room, whether the theater workshop or the film set, Germans, Indians, Romanians, Slovenians, Turks come and go all the time. This means that our students are also Colombian, Moldovan, Mexican, Transylvanian, all together. This does not mean a relativization of values. Not at all. It means that you have a “nest” to which you invite people to see how they feel. You invite the world.

M.B.: *And this is how students reset themselves. Through this international collaboration, they create their own future which is no longer, as you say, limited to their own citadel. The citadel is the whole world.*

L.L.: Funding, under both Romanian and European legislation, is linked to internationalization. The more international students, the more mobility, the more your funding increases and is more stable. The closed world, the self-sufficient world is a thing of the past. Letting in fresh air is good. You either understand that—as for those who don't, well, they will probably be gone. *Tradition means taking ownership of what has been good and sharing it with others.* Tradition does not mean keeping your assets hidden. This is what, I believe, we're doing now—we already have ample evidence: international awards won by our students, high visibility, and it's increasing, many professors, foreign students, whether they are enrolled in Bachelor's, Master's or doctoral programs, or are international researchers.

I only mention one thing that I think is wonderful, I am happy for my colleagues who have achieved this: after one year in office, the Research Department, led by a vice-rector, was created. This department includes research projects from the two faculties plus its own researchers. We recently attended the 2022 Venice Biennale,⁴ which is probably the most important arts festival

⁴ 59th International Art Exhibition—La Biennale di Venezia 2022 (27 April–27 November 2022), curator Cecilia Alemani.

in the world, with a project by Adina Pintilie, the director of the film that won the Golden Bear at the 2018 Berlinale. Our graduate had an idea and worked together with a multidisciplinary team of researchers from UNATC's Research, Development and Innovation Department to make it happen.⁵ We were present at the Biennale with a virtual reality installation, *You Are Another Me—A Cathedral of the Body*, based on the film which won the Golden Bear—*Touch me not* (*Nu mă atinge-mă*).⁶ *Virtual bodies were created for six actors as part of a project by one of our researchers. Then, with the help of VR, the audience was able to experience these virtual bodies. It's a big, intrusive step, with unforeseen consequences... we don't know yet where this can lead, but we did it, UNATC did it, and the international press called it the most interesting virtual reality installation at the Venice Biennale. That's one thing for sure.*

There are many achievements. Ten years in a row to have a graduate of UNATC's Faculty of Film in official selection at Cannes Film Festival. Ten years in a row! A few years ago, the Faculty of Film was included in the top ten faculties of film in the world. We are talking about the highest international level. Our students from the Faculty of Theater, despite pandemic restrictions, have won two international acting awards—one in Moscow at the International Student Festival "VGIK", another in Bratislava at the Istropolitana Projekt. This was for the project *Bad Jews*,⁷ directed by our PhD student George Lepădatu, produced by the UNATC Student Entrepreneurial Society. So it's proven that once they start moving our students have no problem proving their abilities, they just need

5 See the detailed presentation of this project in researcher Ciprian Făcăeru's article "Another You: Virtual Embodiment Phenomena," published in the current issue of UNATC's academic journal *Concept*. Ciprian Făcăeru coordinated one of the three parts of the project—"In Search of the Lost Body"—an immersive and interactive multimedia installation developed by Augmented Space Agency (Ciprian Făcăeru, Sabin Șerban, and Dan Făcăeru).

6 Adina Pintilie graduated from UNATC, Film Directing Department, in 2008; she became known with the short film *Balastiera #186* and the medium-length films *Nu te supăra, dar...* and *Oxygen*, selected at numerous international festivals; she is also the artistic director of BIEFF—*Bucharest International Experimental Film Festival*. The film *Touch Me Not* was a controversial project from the beginning that premiered on 22 February 2018 at the Berlin Film Festival. It won the Golden Bear at the 2018 Berlinale and the Debut Award. Co-produced by Romania, Germany, Czech Republic, Bulgaria, and France, the film stars *Laura Benson, Tómas Lemarquis, Christian Bayerlein, Grit Ublemann, Hanna Hofmann, Seani Love, Irmena Chichikova, Rainer Steffen, Georgi Naldzhiev, and Dirk Lange* (see <https://www.observatorcultural.ro/articol/adina-pintilie-ursul-de-aur-si-premiul-pentru-debut-la-berlinala-2018/>, accessed 10 March 2025).

7 *Bad Jews* by Joshua Harmon, a performance produced by UNATC as part of the project Antreprenor@UNATC2.0, funded by the Ministry of Education and Culture through IDF (Institutional Development Fund) 2020. Direction and scenography by George Lepădatu, PhD candidate. Cast: Adrian Ionescu, Cristina Simion, Răzvan Mîndruță, Diana Mănăilă. Translation: Cristina Simion. Light-design: Ionuț Dumitrașcu. Photo-video: Ștefan Popescu. Poster: Eugen Munteanu. Premiere: 15 December 2020, CINETIC UNATC. In 2021, the show won two international awards: in Moscow, at the International Student Festival "VGIK", 41st edition—Best Actor award: Răzvan Mîndruță; in Bratislava at the Istropolitana Projekt—Best Actress: Cristina Simion. Another eight national awards were won by director George Lepădatu and the performers at the 8th edition of the OKaua National Theater Festival, the 23rd edition of the Student Theater Evenings, and the 2021 Șerban Ionescu Theater and Film Festival.

to be provided with the means. That implies attracting funding to support them. We're trying hard and we will do it, as we understand how important it is.

“‘Together’ is the first thing you say about UNATC.”

M.B.: *You mentioned the pandemic. We are one of the few universities to have taken the risk of face-to-face teaching at a difficult time. With the necessary safeguards—we worked in small, isolated groups, even using spaces in different buildings—UNATC operated during the pandemic. Apart from the first two months [of lockdown], we were back working in person, because you had the courage to take responsibility for that, at a time when medically things were not at all certain. It was a courage that saved some classes because, after two months of online theater education, there were students who considered suspending their studies. Across the country and the world, some of the universities that switched to online teaching only later saw the negative effects—the lack of practice led to a totally superficial assimilation of knowledge. We have a Romanian acting student from Canada who was admitted to UNATC precisely because her university had gone fully online.*

L.L.: I am pleased to recall this delicate yet very good moment for UNATC. After the first two months of the pandemic, the Minister of Education and the university rectors had a meeting, and there we discussed about how things will go from then on. I said then that I personally, on behalf of UNATC, cannot sign diplomas for people who do not practice theater or film. I can't do that! I cannot take responsibility for signing diplomas, which would actually mean, to put it mildly, a compromise at least. That was a key moment, and I would like to remind you of the full unconditional support I received from the University of Bucharest, Bucharest's Politehnica University and UMF “Carol Davila”. From the very first second, right there at the meeting with the Minister, with the Secretary of State, the rectors of these universities said that the entire UNATC community must find its own way. I thank the rectors who have constantly supported me in my endeavors. And not only them, because later more universities supported my point of view. It is very important that we sent a clear message then: that we cannot give degrees that aren't backed by real studies, even in a difficult moment. We will not do it! Massive resources and funding were then made available by the Ministry of Education so that we could comply with all the rules and restrictions without giving up the quality of education. At that time, the Ministry of Education and the Ministry of Health issued joint orders; so the next order issued after this meeting included an exception to allow students to remove their masks during acting exercises. That loophole allowed us operate, while taking, of course, all the safety precautions. Then there was a wave of students who said they would

withdraw if teaching continued online: it didn't make sense, this was a school where you are supposed to learn to shoot together, to act together. *Together* is the first thing to say about UNATC. In isolation, there is no point. The core meaning is lost. This was made possible by my fellow rectors, the Minister in office, the Secretary of State, the whole structure that understood that UNATC must go its own way. It did, and I thank them again today.

“The pandemic has changed the way we think about education globally. Education now moves freely around the globe.”

M.B.: *Back to international trade fairs...*

L.L.: International fairs are about putting your educational offerings on the table knowing that there are university offerings from all over the world on the next table. The international fairs we have been attending for about a year and a half through the National Rectors' Council have taken us to every continent: Asia, Africa, obviously Europe, South America, Central America, and North America! To give an example: thirty-three universities attended the fair in Argentina, including four Romanian universities. At the fair in Bogota, Colombia, which took place recently, there were ninety-one universities, fourteen of which were Romanian. So you see, there is a massive presence of Romanian universities. Just think that everyone is there! Just think that the presence of American universities at the fair in Mexico was massive, and Romania had almost the same percentage. This means that Romanian universities have understood that what they offer to students meets the level of excellence.

Now, when we say student, we mean people from anywhere [in the world]—we no longer just mean nationals, not even just Europeans. *The student is international*. This has been accentuated during the pandemic when the Erasmus program, the largest European education and training program, considered to be the most successful European Union program of all times, has grown becoming Erasmus+, with a much wider reach and much more funding. The mobility program used to cover a certain geographical area of the planet, an area which expanded greatly during the pandemic to include Africa, Australia, and South America. At the moment, whole areas are connected to Erasmus+, areas which we need to conquer, where we need to be present, which we have not been able to reach so far. Who would have thought we would go to six states of Central America, from Mexico to Panama? Who would have thought that we would take our academic offering there? Who would have thought that we would be expected in Vietnam, where the Prime Minister is a graduate of a Romanian university?

The pandemic has changed the way we think about education globally. Education now moves freely around the globe. Those who understand how to help the circulation of educational offerings will connect and grow—that's what education fairs are all about.

M.B.: *Your last visit was to Colombia, and before that Mexico. In the latest issue of our journal, we published an article⁸ by Víctor Iván López Espíritu Santo, our alumnus and now our PhD student, describing the Universidad Nacional Autónoma de México, a huge university, and the pedagogical legacy of Professor Héctor Mendoza. There you presented our academic offering and visited El Centro Universitario de Teatro.⁹*

L.L.: UNAM has almost 500,000 members, teachers and students. It's a city, I've visited it. The film and performing arts part received very generous spaces. It's a different understanding of performing arts and cinema. There's a permanent marriage between art and activism, it's a local specificity. Art in general is understood as having activism at its core. It's a manifesto, it's *for something* most of the time. Their tradition is very strong in what is called university art education. I want to invite professors who teach there. I've met all the people at the top, who are in charge of this—the National Company, the director of the National Company, the UNAM campus, which is really the core of what artistic education is. I've seen what they can do. In terms of the number of students UNAM is doing better, in terms of the diversity of artistic programs we obviously offer more, the diversity here is much greater. In fact, nowhere in the world have we encountered a university that teaches as many artistic programs in one place as does UNATC. Nowhere have I seen students in choreography, film directing, theater directing, digital animation, puppetry, theater studies, scriptwriting, set design, multimedia, etc. gathered in one place. They are never together. They have to travel hundreds of kilometers or cross countries to meet. I saw acting and choreography taught together, as in the case of UNAM. That's it. More than that is just... desirable. I've seen film image and film direction together, that's it. All the other artistic professions were missing.

8 López Espíritu Santo, V.I. (2022) "Héctor Mendoza, continuatorul metodei Stanislavski în Mexic," *Concept* 1(24), pp. 181–196.

9 Editor's Note: El Centro Universitario de Teatro was established sixty years ago (for details, see <https://www.cut.unam.mx/>). After a first decade of research and experimentation, CUT became a modern school, a research center for the exploration of theater taught in universities and avant-garde movements. A professor and theoretician, Héctor Mendoza led CUT to become the institution which is today, the result of an entire theatrical movement within the National Autonomous University of Mexico.

M.B.: *And the possibility, as in our school, for students to learn, to grow together professionally, to form artistic partnerships straight from university.*

L.L.: From UNAM we can learn their way of thinking. I hope to introduce here their great professor Héctor Mendoza who is for their school what Ion Cojar's is for the Romanian school. Mendoza was a school founder; his way of thinking is still embraced by Mexican theater, with its belief in humanity, in the human capacity for self-understanding, to be vulnerable in order to grow. Mendoza is an interesting counterpart for Ion Cojar, and I believe we should make his research known. UNAM is integrated in a city with almost 24 million inhabitants, much more than the whole of Romania. Mexico has over sixty official languages and about 350 spoken dialects. We're talking about a world, not a country. Anyway, it's a federation. It's a melting pot. All our stereotypes about skin color, religion have a different meaning. Diversity is embodied, they don't have to declare it, it exists, and it always has. These prejudices are more likely typical of Europe or some other areas of the world. In Colombia there are seventy-four official languages, and the color of the skin ranges from white to dark, indigenous or red; they don't understand stereotypes, they are as they are, they are together. That's who they are—diverse.

M.B.: *Speaking of diversity and “togetherness”—a term that Viola Spolin uses, speaking of theatrical techniques. When I translated her book, I really had a difficult time with this term that sounds strange when translated word-for-word in Romanian but still, with a certain poetic license, can be accepted because it expresses a lot. Theatrical techniques really have this quality of “togetherness.” Speaking of inclusion, for example, in the group I coordinate, we have a student with dwarfism. She has adapted very well. We have been able to offer her psychological support, under the collaboration contract we have with the Happy Minds Association; all students who opt for this kind of support can access it. And we invited her to talk to the therapist, and she came back very happy, saying that the therapist appreciated her emotional balance, the emotional management techniques she already knew. And indeed, she was very nicely included by the whole group. She collaborates very well with them and feels very comfortable in their midst. Also, we got in touch with the Little People's Association, they met, and maybe in the future we will submit a project dedicated to ensuring access to culture for them. How could we further our social inclusion programs? I'm thinking of those who might be in this category of people with disabilities.*

L.L.: We must be the first to do this. I recall that a year and a half ago the first fully accessible performance—for all types of disabilities—came to us. It happened at UNATC, it's a first I'm proud of. The creators of the show, who are backed by organizations, NGOs specializing in each issue, came to me and asked if UNATC could become a partner to promote these people's access to

education, to development. Of course. That's what we'll do. We need to partner with these organizations that are themselves structured. The university has a social function, it must position itself in society in a certain way. It must be a pole for the development of society, not just for training specialists, as I said. We will associate ourselves with these people and try as much as possible to promote their interests. The funds are there, they just have to be accessed. Basically, we make available a lot of specific tools to serve the common interest of social inclusion.

M.B.: *Of course. Unfortunately these are things that have been unfairly refused to them for many years.*

L.L.: There is an extraordinary source of creativity in these people. They need to have access to education, and that's done by building tools with them, because they know their needs. Mistakes have been made, outsiders have come in and told them what they needed. No! Let the social group, let that body of people express their needs, find their own solutions. They just need to be supported. And you will then benefit from all their energy, creativity, and support. That's how it's done. First you give, and then what you've given comes back to you.

“Artists must be the first to understand social needs and give shape to them.”

M.B.: *A sensitive topic that UNATC has been engaging with is the issue of social slavery, domestic violence, and more.*

L.L.: We have taken a very clear stand against modern slavery and domestic violence. We've been organizing events in these areas for two years now, and we have some of the most important partners in the country. Among other things, I am an Ambassador for Equal Opportunities between Men and Women, with a diploma in this regard from the Secretary of State. It is very important that we are the first—arts universities, artists must be the first to understand social needs and give shape to them. Because this is what we do anyway, whether through film or theater—we give shape to these expectations, needs, fears.

“One life, and that's enough.”

By modern slavery we mean, for example, the huge scourge of prostitution and human trafficking in Romania. It is a serious problem for society. These people must have access to information so that they can improve their lives, so that they

can get out of the terrible situations they are in. They must have a voice, tools, and partners. We position ourselves as a reliable partner. There is a happy case. I'll take the liberty of mentioning it because it concerns a colleague of ours, Napoleon Helmis, a professor of film directing. Napoleon Helmis made his feature film debut in 2004 with *Italienele*. In this film, the *Loverboy method* is presented at one point, this terrible scenario in which the man professes his love to you, he asks you to run away with him somewhere abroad to have a better life. The girls (and boys, but it's generally the case for young girls) go abroad and become victims of these people, they are forced into prostitution, their identity papers are stolen and they have terrible experiences. Many years after the film's release, the director received a thank-you message from a girl who told him how, many years before when she was underage, the night before she and her best friend were supposed to run away from home to Italy, they watched the film, and it made her change her mind and not run away. Her friend left and has not been heard from since. Here's an example where art saved a life. One life, and that's enough. We need to expose these people to information, not just technical but emotional information, so that people understand their needs. If you put a face to their needs, they have a chance to recognize their problems and save themselves from the unhappy scenarios they live in, because, after all, that's the goal, for them to take action. Do something with their lives.

M.B.: *To lead a conscious life with conscious choices.*

L.L.: Exactly! There were several meetings attended by the Equal Opportunities Agency, the Romanian Senate, and so on, meetings that led to the building of tools to help these people, to create an escape route from the world of human trafficking. That's where the case I mentioned was presented, and Napoleon Helmis was invited. There were also cases documented on the ground, real testimonies of victims of human trafficking, people who have been through this nightmare—some who were saved, some who were not. They cases were scripted and performed by our students.

Another project that I was keen on was the one related to the memory of communism. We had a massive attendance at Sighet, the former communist prison for political prisoners; there were forty-five students, we stayed there, we worked there, there were two performances created from the testimonies of those who had been imprisoned there. It had a major impact on the students. One of the students said something extraordinary: *I had heard that there used to be communist prisons, but I knew nothing about them. What shocked me and made me fight with all my strength for this project, to act in this performance, is that I read about those women and found*

out that they were twenty years old, just like me. I always thought they were fifty, but when I found out they were like me and how brave they were, I decided to work in this project. This is, in my opinion, doing something real to raise awareness, to raise critically thinking people to become artists involved in society. These are some of the programs that we have had and will continue to develop because this is how the education of young people is based on real values.

M.B.: *Will the Sighet Memorial project continue?*

L.L.: Absolutely!

M.B.: *It's a very good idea and, as you said, an opportunity to get into the situation because... space shapes you. For example, I had this experience... as a young actress, a recent graduate, being cast in the film Blessed Are You, Prison! (2002) directed by Nicolae Mărgineanu. When I arrived at Jilava, where my grandfather had served his years of political imprisonment, we shot in the old part of the prison. In the cells where my grandfather might have been at one time. It was a disturbing experience. That's why I say I strongly believe in this kind of experience where students go to those real places. It's the kind of research and contact they need.*

L.L.: We go to prisons, we now work with institutionalized people in residential centers. Again, it's a very delicate situation, and we have to do these things with the help of psychologists, therapists, because our people need professional support to know how to protect themselves when faced with major emotional difficulties.

M.B.: *The CliniClown experience... Colleagues from "Ion Creangă" Theater, UNATC graduates—Daniel Tudorică,¹⁰ Marcela Andrei, and others who worked in hospitals told me what an emotional experience it was... generous, necessary, but also traumatic at times.*

L.L.: We have been collaborating for years with the Bucharest Oncology Institute "Prof. Dr. Alexandru Trestioreanu" at Fundeni, where our people work with children hospitalized in the wards for those with serious oncological/hematological diseases. They assist them, help them with schoolwork, do short exercises, performances, connect them with the world, bring them joy. In fact, there is this concept—*The Hospital School*, an initiative that has already emerged at the Ministry of Education. This means that those thousands of children who are

¹⁰ See "Clownii spitalelor din România/Romanian Hospital Clowns" (2021), interview with actor Daniel Tudorică, conducted by Ana Vicovan, PhD candidate, in *Concept* 2(23), pp. 305-328. Ana Vicovan is herself one the young theater pedagogues who work with hospitalized children at the Fundeni Oncological Institute.

lying on hospital beds sometimes for months, sometimes for years, have access to education, to re-inclusion into public education. *Hospital school*¹¹ means educating them as well as others. Hats off to my colleagues who have been doing this for years now, I have enormous respect for them.

M.B.: *An important aspect, especially visible to those who come back to visit us after many years, is the renovation of the UNATC premises. You have had the classrooms and the theater halls renovated, both in the building on Matei Voievod Street and the one on Tudor Arghezi Street. You have initiated the works to develop the specific technical infrastructure, to equip and modernize the educational infrastructure of the study and performance spaces, to improve the urban planning aspect of the UNATC building and courtyard, and, given the ongoing process of diversification of study programs over the past years, you have been taking major steps to acquire new space.*

L.L.: This is about institutional development. In terms of premises, the pandemic has helped us, or rather we have positioned ourselves to use the pandemic to reconfigure our premises, to make major investments. But the spaces have to be designed according to the new curricula we want. That means that 90 percent of our current premises has been refurbished, but not as it was, but redesigned. Just as we are opting for the four-year Bachelor's, we need to rethink from scratch the curricula, what will be taught in the Performing Arts, so the new spaces we have designed with the technology that is needed for us to be an up-to-date university, if not one step ahead into the future. That means reconfiguring, rethinking. We have changed all the spaces in this sense, but we have included technology in this change. It's a lot of money, I'm very happy that we've been able to access it, both from the Ministry of Education and on many other programs, some of them accessed for the first time. There are, for example, the Institutional Development Funds (IDF), which are granted along seven lines. When I started my mandate, UNATC had accessed only one IDF line, now we have accessed seven lines out of seven. We access them all year after year, winning them all. That's extra money being pumped into the system for development. Our student numbers are starting to grow, we're approaching one thousand. People know little about it, they expect us to be 100-200 people. Every time I bring up the number of students and tell them we are one thousand, their attitude changes instantly.

There is great momentum right now: there a lot of applicants coming in for a number of degree programs, things are changing. People are starting to

11 *Școala de spital*, available at: <https://asociatiapavel.ro/scoala-de-spital-subordonate>, <https://asociatiapavel.ro/drepturile-copiiilor> (accessed 27 January 2023).

understand that our offer is for the future jobs that we are creating now, it's not just for the past. The past is great. Anyone who visits us can see that—we have a great respect for tradition, for our alumni, our great professors; but it's tradition that injects energy into the future, it shouldn't be a museum. The technological advance we have at the moment translates into projects that we can now afford to complete. Last year UNATC produced 38 theater productions and 44 short films. I think the numbers speak for themselves. It's a massive investment that enables our people to practice what they learn, but that requires state-of-the-art technology, investment in research to experience the new directions for yourself, to push the frontier of research, to shape what tomorrow looks like yourself. It takes technology for our young students and researchers to dare to shape the future. We had access to these funds, thankfully we got them, and they created this face of the university and the confidence that in the future we can be where we want to, as trendsetters.

M.B.: *An essential project that our university carries out in order to promote its educational and artistic values is **the UNATC Caravan**, financed by the Ministry of Education through the Institutional Development Fund,¹² which has continued and developed in new directions.*

*The original project started in 2018, under the coordination of Professor Bogdana Darie-Crețu. **The UNATC (Junior) Caravan**¹³ falls within the field of social equity, aiming at social inclusion and increasing access to higher education, especially for people from disadvantaged backgrounds, matching the educational offer with the labor market demand. The project therefore included both workshops on theater games and film screenings, UNATC productions, in order to provide counselling and professional advice to high school students regarding higher artistic education, and the creation of a mobile experimentation laboratory, in the form of a caravan, travelling to cultural or educational institutions in Romania to facilitate access to culture for young people from smaller or disadvantaged towns.*

*Then, at the beginning of 2021, UNATC initiated the **UNATC Caravan for the Diaspora and Romanians Abroad**,¹⁴ which aims to offer children from the Romanian diaspora the opportunity to reconnect with the language and culture of their home country.*

*The following year, 2022, the UNATC Caravan toured the Republic of Moldova with a team of teachers and students. This was part of the **UNATC Caravan for Romanian Historical Communities**¹⁵ project, organized by UNATC, under the patronage of the*

12 CNFIS-FDI-2018-0201; CNFIS-FDI-2019-0054; CNFIS-FDI-2020-0301.

13 See <https://unatc.ro/devunatc/caravana-unatc/> (coordinated by Professor Habil. Bogdana Darie-Crețu).

14 See <https://unatc.ro/devunatc/agenda-unatc/caravana-unatc-pentru-diaspora-romanii-de-pretutindenii/>.

15 See <https://unatc.ro/devunatc/caravana-unatc-educatie-prin-teatru-in-republica-moldova/>.

Presidential Administration and supported by the Romanian Ministry of Education, a travelling cultural platform and an active framework for cultural transfer and exchange.

L.L.: *The UNATC Caravan for Romanians Abroad* addresses that second Romania, which exists outside the country's borders. There are about 5 million Romanians living abroad, spread all over the world, and this means that there are communities waiting for a signal to come from Romania. It seems to me that this Romania outside the country's borders is relatively ignored in terms of the educational and cultural offer. My colleagues at other universities have an interesting offer for Romanians living abroad, but in this area, the arts, there was a lack of concrete initiatives. Romanians living abroad often have identity problems, they feel abandoned by their home country, they live with the desire to be connected to it and, at the same time, with the desire for integration [in the new country]. They are between two worlds and sometimes neither from here nor from there.

M.B.: *Indeed, labor migration is not always a process that culminates with organic integration. Of course they have organized themselves into communities, but that's not enough. In order to survive spiritually and in terms of identity, they still need education, art, and national culture.*

L.L.: We are bringing the Romanian language back to communities abroad as a language not to be ashamed of, a living language. We do this with the help of theater and puppet performances, with the help of Romanian films, whether student films or films by established artists, with the help of workshops. There are three pillars. The first is our work with those who feel Romanian or feel they have some connection with Romania wherever they are. We go to their schools and high schools—wherever there is a Romanian, five Romanians or people who have Romanian roots. Maybe they don't even speak Romanian anymore, but they know they have Romanian roots. Our team works with them in various workshops without separating them from the majority population—all children have access to the workshops. It's a joy to see what happens at these workshops. The Romanian child feels proud, and the others want to learn something about Romania. I think it's very important that we go out there, get into their communities, and not just perform in a public square for general access.

The second pillar—the Republic of Moldova. We went home to the Republic of Moldova to give a signal, and they were waiting for us, and they really wanted to start this collaboration with us, which will continue on several programs. In the Republic of Moldova we also addressed parents—important partners in education. Parents need to be convinced that theater workshops are useful tools, and that they will get along better with their child at home once the

child has this experience of emotional openness, connection with the group, self-confidence, and knowledge of their own body. The main partners of the tour in the Republic of Moldova were the Romanian Embassy, the Ministry of Education and Research, and the Ministry of Culture of the host country, and it took place from 23 September to 2 October 2022. Performances and films produced by UNATC were presented at the National Centre for Education through Theater in Chişinău; theatrical games workshops, film screenings, interactive digital applications workshops were held in Criuleni, Ialoveni, Orhei, Anenii Noi, Străşeni districts.

The third pillar—Italy, where the caravan travelled from 13 to 21 October 2022. We have a huge community there. This infusion of going back to your roots and trust that, wherever you are in the world, you can fit in were made possible by the theater and film workshops, by the performances and films we offered and by the interactive digital app workshops: with VR glasses the child/young person/parent/grandparent can virtually visit their home country in a very engaging way. They are happy to be Romanian, they are also reassured about being there, as they know who they are, while also knowing that they can return anytime to a country that is alive and that sends them messages. An important component of the project was aimed at teachers who teach Romanian in Italy. Knowing that we wished to return to Italy, Madam Ambassador Gabriela Dancău, who was part of the project and with whom we collaborated splendidly, managed to get together the Romanian language teachers who teach in Italy, and we worked with them, offering them theatrical exercises, means to connect with Romanian or Italian children, teaching and adaptation tools.

The first partner of the UNATC Caravan is the Presidential Administration, which understood our project, wanted it, and took it on board. Then, obviously, the Ministry of Foreign Affairs and the Department of Romanians Abroad, which provided all the necessary tools for us to be able to reach these countries—we need visas, contacts with local authorities in order to be able to run this caravan. It is a caravan of joy and openness. I thank my younger colleagues who worked there. I'll give you an example: they would work 16 hours a day, and the person who finished doing a workshop would lean against the wall, take a nap, then get up to start another workshop. It was extraordinary work, done with enormous enthusiasm. Our trainers have gained professionalism and confidence—they have results on the ground and they know that people need them. The total number of participants in the caravan is generous: 670 students and 232 teachers in the Republic of Moldova and 190 students and 38 teachers in Italy.

M.B.: *At the beginning of the war in Ukraine, we had Russian-speaking students going to the border to facilitate communication with refugees. Do we have projects to address migration?*

LL.: PhD students are naturally the ones to propose research projects, which need to be connected to the needs of society. Our PhD student Adelina Dobrea, for example, has worked with refugees and migrants, she has been in refugee camps providing these people with techniques to help them integrate in their place of arrival, as they flee from disaster. Whether they arrive to Romania, France or Austria, they form communities of people who are separated from their country, entire communities that might never return home. They need to integrate emotionally, to dramatise what they experience. This requires specialists and applied research. I am convinced that from now on we will work with the agencies dealing with migration, because there is a need to integrate the tools specific to our profession. This is the same direction we discussed earlier—the social relevance of our work.

***“The doctoral school must be the first engine
of a university’s development.”***

M.B.: *Research, both in the doctoral schools and the departments and research centers of each university, is one of the missions of higher education today, ensuring the necessary complementarity with the learning and education process.*

L.L.: Exactly. And the doctoral school must be the first engine of a university’s development. It must have links with other areas. We work intensively with two universities of medicine and pharmacy—“Carol Davila” in Bucharest (UMFCD) and “George Emil Palade” in Târgu-Mureş (UMFST), we work with Politehnica University of Bucharest and Politehnica University of Timișoara. We currently have in place programs, working groups—for example, our directors have been working to adapt hospital spaces to provide a familiar, adapted space for long-term patients. They helped them to integrate as if they were at home. Two and a half years ago we had an initiative to build a center of excellence, a research center, together with the University of Medicine and Politehnica University [of Bucharest]. As soon as possible! The initiative has come naturally, as a result of the work we have done. It is worth mentioning that this year we organized the first *Medical Humanities* course at UMFCD Bucharest, a course about the relevance of understanding and developing the doctor-patient relationship. I also taught there, it is a very successful course. This means that we show how artists can use the techniques they have to improve the doctor-patient relationship, more

in-depth, more effective. This helps to reduce the length of the hospital stay and with reintegration in the family for those who have undergone long-term medical treatment. Another very interesting area that has developed is how young doctors deal with grief; they haven't had any kind of support in this respect, and we have come up with this interesting initiative, which has been well received, to provide them with our tools and techniques.

I should mention that last year we opened together with the Politehnica University, UMFCD and the University of Construction, Geodesy and Cadastre of the Republic of Moldova, an *International Centre of Excellence in Artificial Intelligence*, of which we are founders. Artificial intelligence is now the trend, and we have to be there because creativity is one—there is no such thing as artistic creativity as opposed to scientific creativity, there is only one creativity. It is the way of seeing the world from a different perspective, and that is what we train, that is what we can sell to the world—not technology but creativity, a fresh way of seeing the world.

M.B.: *With the University of Bucharest we have had a partnership for many years, we have a Master's degree in the Consortium, the interdisciplinary Master's program in Alternative Pedagogies and Theater Arts in Education—Ped-ArtE, and we now have an ongoing project where our shows are performed in the UniBuc space, and with great success.*

L.L.: We, UNATC, have a close relationship with the University of Bucharest. We often call on each other—for example, the promotional material of the University of Bucharest, the gallery of superheroes, as they called it, was made by our animation specialists. All their promotional material was made with the help of UNATC. It's already been years since we've had this tight relationship. The *Ped-ArtE Master's program*, which is going great, is done by the two universities, the joint work of the Faculty of Theater and the Faculty of Psychology and Educational Sciences. We also have a close connection to the Faculty of Foreign Languages and Literatures as they help us with translations. And we will keep this up vigorously, because we want to run a program dedicated to contemporary drama—they will help us translate foreign plays, we will work together. The researchers who have been managing and doing the new Shakespeare translation series themselves, coordinated by George Volceanov, have recently been invited to join us for a debate on 27 March 2023, World Theater Day. We will be part of these projects, whether it is the translation of great playwrights, new drama or even drama workshops in different languages. We will work together with our colleagues from the University of Bucharest who have the most authority in this field.

M.B.: *Our performances in the halls of UniBuc were well received.*

L.L.: Our performances have been a huge success. I wasn't surprised, I expected it because I knew how much they wanted us to perform there. There were 2,800 spectators for four performances, which is really huge. The expectations were very high. The students, and not only students, were able to register by email, and the registrations stopped when the hall was full. And it was a good thing this happened because we had another, how to say, relatively happy experience, when 150 people did not fit in the hall here at our premises, which is not OK... So my colleagues received the registrations, and so we had 700 people in the hall over four evenings. This shows that we are welcomed everywhere, and we will continue with ASE (Academy of Economic Sciences), UMFCD, Politehnica University. There are hundreds, maybe even more than 100,000 students, who want to meet their UNATC colleagues!

M.B.: *It's natural, of course. And student performances have always had a certain appeal, both to older professional colleagues and to prospective candidates. Casandra Studio performances were sometimes more popular than those in theaters.*

L.L.: It's about the freshness they have. Plus, this is where things start, this is where people dare more. Sometimes the student is more creative in school than later in their career. We have here what some theaters might never have—freshness. For our students, this is their first chance to test their strengths before the world, and then they shine perhaps more brightly.

M.B.: *Good news about Casandra Student Theater Studio?*

L.L.: The Casandra Studio is a sad topic for UNATC, and, until yesterday, it seemed hopeless. We have recovered the documents that prove that we were the rightful owners there, that it was ours, and that we can claim that location in court again. All the unfortunate history of the past 15-20 years I hope can be rewritten from now on. We will fight because it is a historic place of Bucharest, imbued with meaning which is not easily created. Huge artists debuted there, artists who stood for the country's spiritual core, we can't give that up. It's an extremely rich heritage that we will fight for. We will fight for that space and our tradition to the end.

In addition, these days, **we have registered the UNATC brand with OSIM.**¹⁶ A brand like UNATC is extraordinarily hard to create, and I think we have to own it in every way, including as intellectual property.

¹⁶ State Office for Inventions and Trademarks in Romania (OSIM).

We haven't mentioned at all our future *Research Centre in Provița*. We bought it, it's a big piece of land, in a beautiful part of Romania—some say it's the cleanest air in that area. In that beautiful, natural, hill and mountain landscape we will build a research center which will accommodate at least 100-150 people, where we can do artistic and scientific research, where we can receive all sorts of national and international partners, all year round, whether for courses, development workshops, all types of genuine scientific research. It's another 'lung' of UNATC in a natural environment. We are very interested in making sure that the energy sources are environmentally friendly, to give a message about green energy, as we did in the Matei Voievod Street building with the UNATC bicycles that were given to students. We want to show that UNATC is the kind of university that, on entering an untouched natural environment to build a home there, does so taking all measures to ensure that it doesn't harm the environment, on the contrary. Let our students understand that the environment is their friend. It's very close to Bucharest, easily reached in one hour, by us or by others. The estimate is two and a half years before we can open it. I hope to attract development funds. There is also a small pond where you can make a dock, you can fish; students can watch wild animals, birds in their natural habitat. It's a semi-wild area, with a forest, an orchard. We need a friendly environment. A technological environment here in the middle of the city, and an environment where nature is more important there.

M.B.: *It seems to be a good place for workshops first of all, inter-university meetings, debates, scientific communication sessions, conferences. UNATC summer schools have also been running successfully for years.*

L.L.: We had up to thirteen summer schools in one year. There were almost 400 student participants. People need to be together. They have to learn to be together. They must understand that this trend of alienation from society is wrong and it stops them from growing. People must spread this message as they go out into the world.

M.B.: *We've been talking about UNATC's technological development lately. The funding required for that is usually quite substantial.*

L.L.: 2.2 million invested in technology. To access this technology you need people who know it, understand it, and translate it. That's what we do. It's serious work. This year we have €900,000 coming in for technology. The total amount will reach 2.2 million. It will be a giant leap into a new world of arts married with technology. Money will be invested in the UNATC app, website, and technology equipment.

M.B.: *Rector, thank you for the wealth of information about your managerial vision, ongoing projects, and thoughts for the future. There are topics we haven't covered, others we haven't exhausted. We promise to come back to them.*

References:

1. Debord, G. [1967] (2014) *Society of the Spectacle*, translated from the French and annotated by Ken Knabb, Bureau of Public Secrets.
2. López Espíritu Santo, V.I. (2022) "Héctor Mendoza, continuatorul metodei Stanislavski în Mexic," *Concept* 1(24), pp. 181–196.
3. Vicovan, A. (2021) "Clownii spitalelor din România/Romanian Hospital Clowns," interview with actor Daniel Tudorică, *Concept* 2(23), pp. 305–328.

Online references:

1. *Adina Pintilie, Ursul de Aur și Premiul pentru Debut la Berlinale 2018.* [Online] Available at: <https://www.observatorcultural.ro/articol/adina-pintilie-ursul-de-aur-si-premiul-pentru-debut-la-berlinala-2018/> (Accessed: 10 March 2023).
2. *Caravana UNATC.* Available at: <https://unatc.ro/devunatc/caravana-unatc/>
<https://unatc.ro/devunatc/caravana-unatc-educatie-prin-teatru-in-republica-moldova/>
<https://unatc.ro/devunatc/agenda-unatc/caravana-unatc-pentru-diaspora-romanii-de-pretutindeni/> (Accessed 17 April 2023).
3. *IDEA – International Drama/Theater and Education Association* [Online] Available at: <https://www.ideadrama.org/How-Idea-works> (Accessed 8 March 2023).
4. Other information: <https://www.ideadrama.org/>
<https://www.ideadrama.org/resources/Documents/2022%20IDEA%20The%20Reykjavik%20Manifesto%20final%20version.pdf> (Accessed 8 March 2023).
5. *Școala de spital.* Available at: <https://asociatiapavel.ro/scoala-de-spital-subordonate>, <https://asociatiapavel.ro/drepturile-copiilor> (Accessed 15 April 2023).